ERKAS Pärnu Instituut OÜ

Alajõe Vallavalitsus

Iisaku Vallavalitsus

Tudulinna Vallavalitsus

Lohusuu Vallavalitsus

RMK

ALAJÕE, IISAKU, TUDULINNA JA LOHUSUU VALDADE SADAMAALADE JA LAUTRIKOHTADE UURING

Alajõe-Iisaku-Tudulinna-Lohusuu-Pärnu

2009-2010

EESSÕNA

Uuringu vajadus ja kõrge prioriteetsuse aste tuleneb veeliikluse ohutuse parandamisest ja veetee kasutajasõbralikumaks muutmisest.

Eesmärgipüstitus tuleneb kasvavast tegevusaktiivsusest (turism, harrastuskalapüük jt) Peipsi järvel ja selle lähiümbruses (kontaktalal), sellega seonduvate probleemide esilekerkimisest ja huvide kattumisest, mida on võimalik lahendada ainult omavalitsuste koostöös.

Uuring on vajalik kehtivate planeeringute ja arengukavade täpsustamiseks ning täiendamiseks ja on aluseks arengukavade ning planeeringute (sh Tudulinna, Lohusuu, Iisaku ja Alajõe valla Peipsi järve äärse ranna-ala üldplaneering) koostamisele ning siseveetee arendamist käsitlevate otsuste tegemisele.

Uuringu koostamisel osales töögrupp:

Andrus Toss	Tudulinna vallavanem;
Valdeko Palginõmm	Pärnu Instituut, projektijuht;
Tuuli Veersalu	Pärnu Instituut, maastikuarhitekt-planeerija;
Raimo Klesment	Pärnu Instituut, maastikuarhitekt-planeerija;
Marek Lind	Pärnu Instituut, maastikuarhitekt-planeerija;
Kristo Säde	Pärnu Instituut keskkonnaspetsialist.

Sisukord

EESSÕNA....2
1 ÜLEVAADE....5
1.1 Alajõe vald....6
1.2 Iisaku vald....7
1.3 Tudulinna vald....7
1.4 Lohusuu vald....8
1.5 Peipsi järv....10
2 TÖÖS KASUTATAVAD MÕISTED....14
2.1 Märksõnaga „tee“ seotud mõisted....14
2.2 Veetee alguse ja lõpuga seotud mõisted....14
2.3 Märksõnaga „laev“ seotud mõisted....15
3 VEETEED JA VEESÕIDUKID....16
3.1 Veeteed....17
3.2 Veesõidukid....19
4 MÕÕDISTUSED....20
5 NAVIGATSIOON....21
5.1 Navigatsioonimärgid....22
6 SADAMA- JA RANDUMISKOHAD....25
6.1 VASKNARVA....27
6.2 ALAJÕE....31
6.3 RANNAPUNGERJA....33
6.4 LOHUSUU....36
7 SADAMATE JA SILDUMISKOHTADE KASUTAMISEGA SEOTUD HUVID....41
7.1 Alajõe vald....42
7.2 Tudulinna vald....43
7.3 Lohusuu vald....47
8 SADAMATE JA SILDUMISKOHTADE NING NENDE MÕJUPIIRKONDADEST TULENEVAD PIIRANGUD....48
8.1 Liikluspiirangud....49
9 TEHNILISED INFRASTRUKTUURID....51
9.1 Teed....51
9.1.1 ALAJÕE VALD....51
9.1.2 IISAKU VALD....51
9.1.3 TUDULINNA VALD....52
9.1.4 LOHUSUU VALD....52
10 PUHKEALAD....55

10.1 Puhkealade avalik kasutus 58
10.1.1 ALAJÕE VALD..... 66
10.1.2 IISAKU VALD..... 67
10.1.3 TUDULINNA VALD..... 68
10.1.4 LOHUSUU VALD..... 69
11 VARASEMAD PLANEERINGUD JA KAVAD..... 70
11.1 Koostatud arengukavad ja kehtestatud planeeringud..... 70
11.1.1 ALAJÕE VALD..... 70
11.1.2 IISAKU VALD..... 71
11.1.3 TUDULINNA VALD..... 71
11.1.4 LOHUSUU VALD..... 71

LISAD

LISA 1-1 ALAJÕE VALD - kaardiväljavõte
LISA 1-2 ALAJÕE VALD - kaardiväljavõte
LISA 2 IISAKU VALD - kaardiväljavõte
LISA 3 TUDULINNA VALD - kaardiväljavõte
LISA 4 LOHUSUU VALD - kaardiväljavõte
LISA 5 SADAMAD / RANDUMISKOHAD LOODUS- JA MUINSUSKAITSELISTE PIIRANGUTEGA
LISA 6 RANNAPUNGERJA MUULIDE ESIALGNE EHITUSMAKSUMUSE HINNANG

1 ÜLEVAADE

Uuringualaks on Tudulinna, Lohusuu, Iisaku ja Alajõe valla haldusterritooriumid Peipsi järvel ja uuritava ala juurde kuuluvateks loetakse suubuvate jõgede alamjooksud veeliikluseks sobivas ulatuses.

Peipsi on Eesti idapiiriks. Kogu Peipsi-äärse piirkonna minevik, olevik ja tulevik on järvega seotud ja seetõttu ka üpris omapärase majandusstruktuuriga. Siinsel alal on omapärane ajalugu ja rahvastik. Uuritav ala kuulub väheneva rahvaarvuga piirkondade hulka. Peipsi järve põhjaranniku (samuti lääneranniku) venekeelse elanikkonna moodustavad erinevat päritolu ja erineva usutunnistusega ümberasujate, peamiselt õigeusu kiriku tagakiusamise eest Venemaalt põgenenud vanausuliste järeltulijad.

Looduses on palju puutumatuid maastikke ja kultuurilis-ajaloolisi objekte. Alutaguse maastikurajooni lõunaserv ulatub Peipsi põhjarannikuni, mida ilmestab kogu pikkuses Eesti suurejoonelisem sisemaaluitestik (luidete suurim kõrgus on kuni 20 m). Luidete levik ei piirdu üksnes Peipsi põhjarannikuga, vaid ulatub Peipsi vanadel rannavallidel nn. griivadel kaugele sisemaale, kuni Kurtna mõhnastikuni. Peipsi põhjaranniku 50 km pikkust lõiku Rannapungerjalt Vasknarvani ääristavad valdavalt luidetega piiratud liivarannad ja männimetsad. Peipsi põhjarannik on kujunenud Ida-Virumaa puhkepiirkonnaks keskusega Kauksis.

Käesolev uurimus hõlmab Peipsi põhjaranniku ca 50 km pikkust lõiku Mustvee linna piirist kuni Vasknarvani.

Joonis 1. Uuringuala

1.1 Alajõe vald

Alajõe vald asub Ida-Virumaa maakonna lõunaosas, ulatub piki Peipsi põhjarannikut Uuskülast Narva jõe lähteni, pindala on 104 km², elanikke 766. Piirneb loodes ja põhjas Iisaku ning põhjas ja kirdes Illuka vallaga. Keskus on Alajõe küla 44 km kaugusel Jõhvist. Peipsi järvega piirnevad külad on Uusküla, Katase, Alajõe, Karjamaa, Remniku, Smolnitsa, Vasknarva (LISA 1-1 ja 1-2). Peipsi põhjarannikul asub arvukalt suvilaid. Vasknarvas asub kolm sadamat, Alajõel üks sadam.

Osa valla piirist on ka Eesti-Vene riigipiiriks. Piir kulgeb mööda Narva jõge, mis saab alguse Peipsi järvest Vasknarva külast, kus asub vastselt avatud ja tänapäevastele nõuetele vastav piirivalvepunkt. Põhilised tegevusalad on seotud turismi, kalapüügi ja kala töötlemisega. Arenguvõimalusi pakuvad liiva, turba, jahi- ja kalavarud.

Vasknarva – Smolnitsa väärtuslik maastik hõlmab Kauksi-Vasknarva vahelise liivaranna idaosa ja paraboolluitestiku. Kauksi – Remniku väärtuslik maastiku hulka kuuluvad laulvate liivadega luited ja luitemännik.

Smolnitsa maastikukaitseala (240 ha) asub Ida-Virumaal Alajõe vallas ja on moodustatud Peipsi põhjaosa liivikuliste luidete ja nende taimestiku kaitseks. Luitevall, mis on osalt kaetud kinnistumata liivaga, ulatub siin kuni 5 m kõrguseni. Smolnitsa rannikut tuntakse laulvate liivade alana. Luidetele on iseloomulik vareskaera ja liiv-aruheina taimekooslus. Luitevalli taha jääb väiksemaid sooalasid, liigniiskeid metsi (tarna-soovikumetsad, rabastuvad sinikametsad) ja ka arumetsi (mustikapalumetsad). Loodusmetsana säilitatakse ca 800 m pikkust lõiku kaitseala keskosas, kus kasvab hästi väljakujunenud tarnakaasik.

Peipsi järve kirdesopist välja voolav Narva jõgi (VEE1062200) on Eesti veerohkem jõgi (pikkus vaid 77 km). Narva jõe minimaalne vooluhulk on suurem kui ülejäänud Eesti jõgede summaarne keskmine vooluhulk. Narva jõgi suubub Soome lahte Narva-Jõesuus. Saab alguse Peipsi järvest, kus elavad - võldas, vingerjas, hink (III kat.) ja tõugjas (II kat.). Jõgi ise on harjuse (III kat.) elupaik ja ühtlasi osa projekteeritavast Natura alast (ehk nn. varinimekirja objekt). Lähtealast ca 2,3 km allavoolu (põhjapool): piirneb jõgi läänes Struuga maastikukaitsealaga (Struuga sihtkaitsevöönd ja ühtlasi Natura loodus- ja linnuala), eelpoolnimetatud projekteeritava Natura alaga. Jõe veepeegelist moodustub Narva jõe ülemjooksu hoiuala – ühtlasi Natura loodusala (harjus, võldas, hink, vingerjas; tõugjas ja paksukojaline jõekarp. Rohukonn ja arusisalik (III kat); ojasilm - ei ole kaitstav liik).

Smolnitsa kraavi (VEE1062100) pikkus on 2,6 km, valgala 1,5 km³. Suubub Peipsi järve Smolnitsa küla kohal. Piirneb idas Smolnitsa maastikukaitsealaga – ühtlasi Natura loodusala (kaitseala piir kulgeb mööda jõge) Smolnitsa sihtkaitsevööndiga, sh ca 200 ... 300 m kaugusele jääb Smolnitsa luiteväli. Nii idas kui läänes piirnevad jõega ELF poolt inventeeritud alad (Smolnitsa luide, Smolnitsa luitestiku lääneosa mets).

Järvekalda oja (VEE1062000) pikkus on 4,7 km, valgala 6,8 km³. Suubub Peipsi järve Smolnitsa külast läänes. Suudmealast idapoole jääb ELF poolt inventeeritud Smolnitsa Järvekalda kaasik, mis põhjapool riigimaanteed ulatub ka jõeni (uuringualale ei ulatu).

Remniku oja (VEE1061900 pikkus on 7,3 km, valgala 27,6 km³. Suubub Peipsi järve Remniku küla kohal. Jõesuudmest ca 400 m idapoole jäävad vääriselupaigad.

Karjamaa oja (VEE1061800) pikkus on 11,8 km, valgala 29,6 km³. Suubub Peipsi järve

Karjamaa küla kohal.

Alajõgi (VEE1061300) pikkus on 29 km, valgala 150 km³. Suubub Peipsi järve Alajõe küla kohal. Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu. Jõesuudmes asub sadam. Jõesuudmest ca 70 ... 80 m idapool kasvab pruun lõikhein (II kat.). Suudmest ca 600 m lõunapool on järves seirejaam.

Uusküla oja (VEE1061200) pikkus on 5,8 km, valgala 8 km³. Suubub Peipsi järve Uusküla küla kohal.

1.2 Iisaku vald

Iisaku vald asub Ida-Viru maakonna lõunaosas, pindala on 258 km², elanikke 1382. Piirneb põhjas Mäetaguse, läänes Tudulinna, idas Illuka ja kagus Alajõe vallaga. Keskus on Iisaku alevik, mille kaugus maakonna keskusest Jõhvi linnast on 32 km. Valla 17 külast piirnevad Peipsi järvega Kauksi ja Kuru küla (LISA 2).

Valla rannaala kuulub Kauksi – Remniku väärtusliku maastiku koosseisu. Piki randa kulgeb Kauksi-Kuru tee (13153), mis on väärtuslikku maastikku ilmestav ilus teelõik.

Kuru oja (VEE1061100) pikkus on 5 km, valgala 13,3 km³. Suubub Peipsi järve Kuru küla kohal. Jõest ca 180 m idapoole jääb kaitstav üksikobjekt – Kuru mänd, millest omakorda idapoole jääb Kuru seirejaam.

Kauksi oja (VEE1060900) pikkus 15 km, valgala 44,2 km³. Suubub Peipsi järve Kauksi küla kohal. Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu. Jõhvi-Tartu-Valga maanteest põhjapool - maantee ääres on kaitstava liigi püsielupaik (ei jää otseselt uuritavale alale).

1.3 Tudulinna vald

Tudulinna vald asub Ida-Viru maakonna edelaosas. Põhjast piirneb Tudulinna vald Maidla, kirdest Mäetaguse, idast Iisaku ning edelast Lohusuu ja Avinurme vallaga. Läänes ja loodes on aga ühine piir Lääne-Viru maakonna Laekvere ja Vinni vallaga. Lõunas on valla piiriks 4 km ulatuses Peipsi järv. Tudulinna valla pindala on 270 km², elanikke on 515. Keskus on Tudulinna alevik, valla 9 külast piirneb Peipsi järvega Rannapungerja küla (LISA 3).

Kauksi – Remniku väärtuslik maastik ulatub Iisaku vallast Rannapungerja küla rannaribale valla piirilt ca 0,8 km kaugusele (Jõhvi-Tartu-Valga maantee, valla piiri ja Peipsi järve vaheline ala). Kauksi – Remniku maastikust läänepoole on rannaala Rannapungerja-Tudulinna kohaliku tähtsusega väärtusliku maastiku koosseisus.

Järvevälja maastikukaitseala (582 ha) on moodustatud Peipsi põhjaranniku luitestiku, kaitstavate liikide ja nende elupaikade kaitseks ning koosneb kolmest lahustükist. Luiteväli paikneb siin kahes osas. Vana luide (kuni 9 m kõrge) asub Jõhvi-Tartu maanteest ca 0,5 km põhja pool ja on täielikult kinnistunud. Nooremad luited (kuni 6 m kõrged) paiknevad vahetult Peipsi järve rannikul. Luited on kaetud pohla-palumännikuga.

Vallast voolab läbi Peipsi järve suubuv Rannapungerja jõgi koos oma lisajõgedega (Tagajõgi, Kaukvere) ja ojadega. Jõe suudme lähistel on Rannapungerja majakas.

Rannapungerja jõgi (VEE1058700) saab alguse Jõhvi kõrgustikult Atsalama küla lähedalt ja suubub Rannapungerja küla kohal Peipsi järve. Jõe ülem- ja keskjooksu kuni Tagajõega ühinemiseni tuntakse ka Roostojana, alamjooksu aga Pungerja jõena. Rannapungerja jõe

pikkus on 52 km, valgala 601 km², tähtsamad lisajõed on: Jõuga peakraav, Milloja kraav, Mäetaguse jõgi (pikkus 25 km, valgala 95 km²), Tagajõgi (pikkus 40 km, valgala 262 km²). Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu.

Jõuga peakraavi kaudu juhitakse Rannapungerja jõkke *Estonia* kaevandusest väljapumbatav vesi. Rannapungerja ülemjooksule jõuab Raudi kanali kaudu osa Viru kaevanduse heitveest, mistõttu on Väike-Pungerja ümbruse heinamaad soostanud. Rannapungerja jõe paremal kaldal suudmest mõnisada meetrit ülesvoolu on kaitsealune 15.-18. sajandi maa-alune kalmistu. Jõest läände jääb Järvevälja maastikukaitseala (ühtlasi Natura loodusala) Järvevälja piiranguvöönd (sh vääriselupaik), kaitseala ulatub suubumispiirkonnas vahetult jõeni. Jõest idapoole jääb ELF poolt inventeeritud Rannapungerja männik (mitmes osas). Suudmest läänes kasvab pruun lõikhein (II kat.), valdavalt maastikukaitsealal.

1.4 Lohusuu vald

Lohusuu vald asub Ida-Viru maakonna lõunaosas, Peipsi looderannikul. Valla pindala on 102 km², elanikke 893. Piirneb põhjas Tudulinna, läänes Avinurme vallaga ja edelas Mustvee linnaga ning Torma vallaga. Keskus on 394 elanikuga Lohusuu alevik, mis asub 58 km kaugusel maakonnakeskusest. Peipsi järvega piirnevad Lohusuu valla külad on Vilusi, Kalmaküla, Ninasi, Tammispää ja Raadna (LISA 4). Vallas asub sadam.

Lohusuu-Separa väärtuslik maastik hõlmab Avijõe alamjooksu ja Lohusuu alevit, kust leiab ajalooliseid näited eesti ja vene kogukonna kooseksisteerimisest. Alevikus asub Lohusuu õigeusu kirik, mis koos väravaehitisega on kultuurimälestisena kaitstav objekt. Tudulinna vallast ulatub Raadna ojani Rannapungerja - Tudulinna kohaliku tähtsusega väärtuslik maastik (kahel pool Jõhvi-Tartu-Valga maanteed, ulatudes maanteest Peipsi järveni).

Järve poolt hõlmavad valda Loode Peipsi hoiuala ja Sahmeni hoiuala.

Loode-Peipsi hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Liigid, kelle elupaika kaitstakse, on: viupart (Anas penelope), suurlaukhani (Anser albifrons), rabahani (Anser fabalis), sõtkas (Bucephala clangula), väikeluik (Cygnus columbianus bewickii), laululuik (Cygnus cygnus), hallpõsk-pütt (Podiceps grisegena).

Sahmeni hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – vähe- kuni kesktoitelise mõõdukalt kareda veega järvede (3130) kaitse ning II lisas nimetatud liigi – hariliku tõugja (Aspius aspius) elupaiga kaitse.

Avijõe hoiuala, mille kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide – hariliku võldase (Cottus gobio) ja rohe-vesihobu (Ophiogomphus cecilia) elupaikade kaitse (ei jää uuringualale).

Raadna oja (VEE1058600) pikkus on 7 km, valgala 20,5 km³. Suubub Peipsisse Raadna küla kohal, 4,5 km kirde pool Avijõe suuet, Sahmeni hoiualale (Natura loodusala). Ojast idapoole jääb ELF poolt inventeeritud Raadna rannamännik (ca 12,6 ha - mõõdetuna MapInfo kaardikeskkonnas).

Lagedi oja (VEE1062214) pikku on 0,9 km. Suubub Sahmeni hoiualale (Natura loodusala). Sahmeni hoiualal elavad liigid asustavad ka oja suudmeala. Lisaks väike konnarohi – II kat. Ojalõigust kirdesse jäävad mitmed vääriselupaigad (Raadna külas Lagedi ja Raadna oja

vahelisel rannalõigul).

Avijõgi (Avinurme, Lohusuu jõgi) (VEE1056900) algab Lääne-Virumaal, Muuga külast 1 km kirde pool ja suubub kalasadama juures Peipsi järve. Jõe pikkus on 48 km, valgala 393 km³.

Jõe ülemjooks asub Pandivere kõrgustiku idaservas ning kesk- ja alamjooks Alutagusel. Jõe veepinna absoluutne kõrgus lähtel 94,5 m ja suudmes 30,1 m. Eesti jõed (2001) järgi oli jõesängi laius keskjooksul 4 – 50 (keskmiselt 8) m, alamjooksul 6 – 60 (keskmiselt 15) m ning sügavus keskmiselt 1-1,5 m. Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu. Jõgi on lõhejõgi ja harjuse elupaik kogu oma pikkuses (III kat.) ja kuulub lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse ning on arvatud lõheliste ja karpkalalaste elupaikadena kaitstavate veekogude nimekirja. Suudmest ca 110 m põhjapool kasvab pruun lõikhein (II kat.) 300 ... 500 m kirdes veepiiril kasvab väike konnarohi (II kat.)

Tammispää peakraavi (VEE1056800) pikkus on 8 km, valgala 12 km³. Suubub Sahmeni hoiualale (Natura loodusala). Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu. Suudmest ca 120 m edelasse on Peipsi rannal veepiiril avalik Rannapungerja seirejaam (kood SJA6382000) - Peipsi järve hüdrokeemiline ja hüdrobioloogiline seire. Peakraavist piki rannajoont ca 300 m edelasuunas kasvab pruun lõikhein, väike konnarohi, juuspenikeel (II kat.).

Annoja (VEE1056700) pikkus on 9 km, valgala 12,4 km³. Suubub Sahmeni hoiualale (Natura loodusala). Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu.

Ninasi oja (VEE1056600) pikkus on 4,6 km, valgala 7 km³. Suubub Loode-Peipsi hoiualale (osaliselt nii Natura linnu ja loodusala ja osaliselt ainult linnuala).

Piilsi jõgi (Kalma jõgi) (VEE1056300. Algab Laekannu külast 3 km põhjaloode pool ja suubub Peipsi järve Kalma küla kohal Loode-Peipsi hoiualale. Jõe pikkus on 24 km, valgala 103 km³. Kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu. Ligikaudu pooles pikkuses on jõgi süvendatud ja õgvendatud. Ülemjooksul Adraku lõigul voolab jõgi läbi põldude ja niitude ning kesksuvel on väga veevaene. Jõe kõrgeid kaldaid ääristab valdavalt lepavõsa, jõepõhi on enamasti liivane-kivine ja kohati kruusane. 1992. a on tehtud kalastiku määramiseks katsepüüke. Kalu oli kogu jões vähe ja kalastik koosseisult liigivaene. Leiti nelja liiki kalu (haug, lepamaim, trulling, luts). Suudmeosas kaldal kasvab väike konnarohi (II kat.). Edelapoolses lookes kaitstavad liigid (võldas, vingerjas, hink (III kat.) ja, tõugjas (II kat.). Edelapoolsest lookest omakorda ca 50 m edelasuunas kasvab kahkjaspunane sõrmkäpp (III kat.).

1.5 Peipsi järv

Peipsi oma 3555 km^2 pindalaga on Euroopas suuruselt neljas, jäädes oma pindalalt alla vaid Venemaa loodeosas paiknevatele Laadogale ja Äänisjärvele (Oneegale) ning Vänerni järvele Rootsis. Eestile kuulub Peipsist 1570 km^2. Peipsi on rikas kalajärv andes enam kui 90% Eesti sisevete kalatoodangust. Peipsi on meie kõige suurem rikkus juba sellepärast, et ta sisaldab 25km^3 suhteliselt puhast magevett, mille väärtus aastatega järjest tõuseb. Peipsi on küll pindalalt väga suur, kuid suhteliselt madal järv, tema keskmine sügavus on ainult 7,1 m ja maksimaalne sügavus 15 m.

Hea toidubaasi ja soodsa hüdrogeoloogilise režiimi tõttu on Peipsi üks Ida-Euroopa kala-rikkamaid järvi. Peipsis elab 37 kalaliiki, kellest peamised tööonduskalad on tänapäeval koha, ahven, peipsi tint, latikas, haug, kiisk, särg, peipsi siig ja luts.

Peipsi järve kohta on ilmunud mahukad uurimused (Peipsi, 1999; Peipsi, 2008). Käesoleva uurimuse tarbeks on peatutud peamiselt veerežiimi ja randu puudutaval andmestikul ja andmed pärinevad eelnimetatud töödest kui ei ole viidatud teisiti.

Uurimused näitavad, et osa Peipsi järvest vajub. Järve põhjaosa tõuseb kiirusega 0,2 mm aastas, lõuna osa aga vajub kiirusega kuni 0,8 mm aastas, Pihkva ümbruses tõenäoliselt kiireminigi. Seega on liikumiste amplituud ligikaudu 1 mm, mis viitab Peipsi vee „valgumisele“ lõunasse, kuid ühtlasi ka veetaseme tõusule peaaegu kogu järve ulatuses.

Pinnakatte paksus Peipsi järve ümbruses on väga muutlik (joonis 2). Kuna aluspõhja pealispind madaldub Peipsi nõo keskosa suunas, siis kasvab ka pinnakatte paksus valgala põhjaosas järve suunas ulatudes selle põhjarannikul 18 meetrist Vasknarvas kuni 22 meetrini Rannapungerjal. Uuringud lubavad järeldada, et pinnakate pakseneb ka järve põhjas ulatudes Sahmeni madalikul 27,5 meetrini ja järve keskosas juba 40 meetrini.

Valdavaks setteks Peipsi nõos on moreen, mis oli lähtematerjaliks ka enamikule noorematest setetest. Tuleb rõhutada, et aluspõja pinnamoest ei sõltu üksnes ainult pinnakatte kogupaksus vaid ka liustikest maha jäänud moreeni, hilisjääaegsete jääjärveliste ja isegi jääajajärgsete järvesetete paksus. Nii muutub moreeni paksus 5 meetrist järve põhjaosas kuni 17, maksimaalselt 31, 5 meetrini järve kesk- ja lõunaosas.

Põhjarannikul rannalähedases madalvees on lainetuse poolt ümbersetitatud liiva paksus 1,5-2,5 m. Rannast kaugemal liiva paksus väheneb, sügavamas vees katab õhuke, mõne sentimeetri paksune liivakiht jääjärvelise savi pinda. Kohati, näiteks Sahmeni madala ja ka Tammispää lähedal, avaneb järvepõhjas kivine moreen ning hilisjääaegseid ja jääajajärgseid järvesetteid polegi.

Peipsi põhjaosa põhjareljeef on suhteliselt tasane (joonis 3). Järve keskosas on vee sügavus enamasti 8-10m. Uuritaval ala sügavneb järve põhi kiiresti. Lohusuu juures on 6m sügavusjoon vaid 150m ning Alajõe ja Smolnitsa juures on 7m sügavusjoon 300 m kaugusel.

Peipsi aastakeskmiste veetasemete kõikumise amplituud on 1,5 m absoluutne veetasemete kõikumiste amplituud aga 3m. Vastavalt sellele muutub ka Peipsi veemass ja pindala üsna suurtes piirides, vee hulk vahemikus 20,5-32,1 km^3 ehk ligi poole ulatuses järve keskmisest veehulgast, pindala vahemikus 3474 – 4330 km^2 ehk üle 800 km^2. Kuna Peipsi kaldad on enamikus lauged, võib veepiir nii ühe aasta jooksul kui ka eri aastatel nihkuda peaaegu sadakonna meetri ulatuses. Järveäärsetel aladel tekkib üleujutus kohe kui veetase ületab

paljuaastase keskmise (30,04 m).

Peipsil on olnud üleujutusi sageli ja seetõttu reguleeriti Narva jõe väljavoolu buunide (põiktammide süsteemiga). 1929 a. alates süvendati kümne aastaga jõesängi enam kui 10km ulatuses, ehitati 3 põiktammi ja voolu suunav tamm. Jõe ülemjooksu süvendamine ja lähte kitsendamine suurendas voolukiirust. Rajatised täitsid oma ülesande hästi kuid on praeguseks täielikult amortiseerunud ning vajavad uuendamist.

Veetasemete kõikumises on jälgitav tsüklilisus, mida põhjustab atmosfääri üldtsirkulatsioon ja Päikese muutuv aktiivsus. Tsüklite pikkuseks on 11, 18 ja 33 aastat. Praegu on tegemist madalveeperioodiga, kuid lähiaastatel on oodata veetaseme tõusu (joonis 4 ja 5).

Lisaks esinevad aju-pagu nähtusest ja šeissidest Peipsil veetaseme lokaalsed erinevused, seetõttu on veetase ajutiselt järve erinevates osades erinev. Veetaseme erinevus aju-pagu nähtuse tõttu võib kesta mõni tund kuni 3–4 päeva. Aju-pagu (kuni 10 cm veetaseme erinevus) võib esile kutsuda püsiv ühesuunaline tuul kiirusega 5–6 m/s ja kestusega mõni tund. Šeissi esinemine on ebaselgem, lühemaajalisem ja veetaseme muutused väiksemad.

Suurema amplituudiga aju-pagu esineb kevadeti mais ja suvel augustis (veetaseme muutus tavaliselt kuni 30 cm) ning sügisel septembris-oktoobris (kuni 40 cm). Suurim fikseeritud veetaseme erinevus Mustvee ja Vasknarva vahelisel järvealal on olnud 76 cm (1967.a. augustitormi ajal).

Peipsi järve lained on lühikesed ja järsud. Väikelaevadele võib ohtlikuks osutuda lainetus kõrgusega 1.2–1.3 m, mis kujuneb tuule tugevuse korral kuni 10 m/s ning kui tuule kiirus ulatub kuni 20 m/s, tekivad lained kõrgusega 2.3–2.4 m, mis välistavad laevaliikluse Peipsil. Suvel, kui tuule kiirus on vahemikus 3–5 m/s, kujunevad lained kõrgusega 40–60 cm.

Kuna Peipsil võib tekkida lühike ja järsk laine kiiresti siis väiksemad alused vajavad varju-sadamaid. See Peipsi omapära nõuab ohutuks kalastamiseks ja veeliikluseks tihedat sadama-võrgustikku, mille kiireks arendamiseks napib rahalisi võimalusi.

Jääkatte kestus Mustvee hüdromeetriajaama andmetel aastaist 1939/1940 -2005/2006 on keskmiselt 118 päeva (pikim 161 päeva 1941/42.a ja lühim 54 päeva 1974/75.a). Koos eelnevate jäänähete ja kevadise jäälagunemisega on Peipsil jääga päevi keskmiselt 172. On prognoositud, et kliima soojenemise tõttu võib järgneva 50 aasta jooksul jääpäevade arv väheneda 20 päeva võrra.

Rüsijää on sagedane nähtus Peipsi järvel. Tugevate ühesuunaliste tuultega võib jää kevadel jää lagunemise ajal kuhjuda rannale, tekitades seal suuri purustusi ja põhjustades suuri muutusi rannavööndis. Eriti haavatavad on Peipsi põhjakalda liivarannad, kus rüsijää võib moodustada kuni 1,5 m kõrguseid liivavalle.

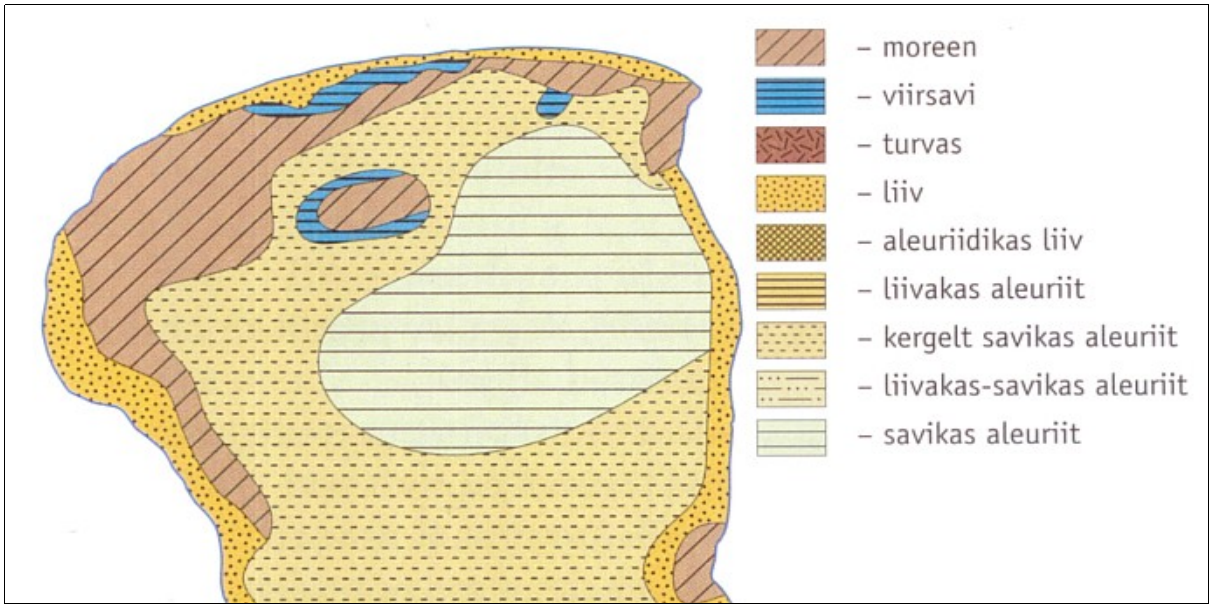

Joonis 2. Põhjasetted, väljavõte koguteosest Peipsi (2008)

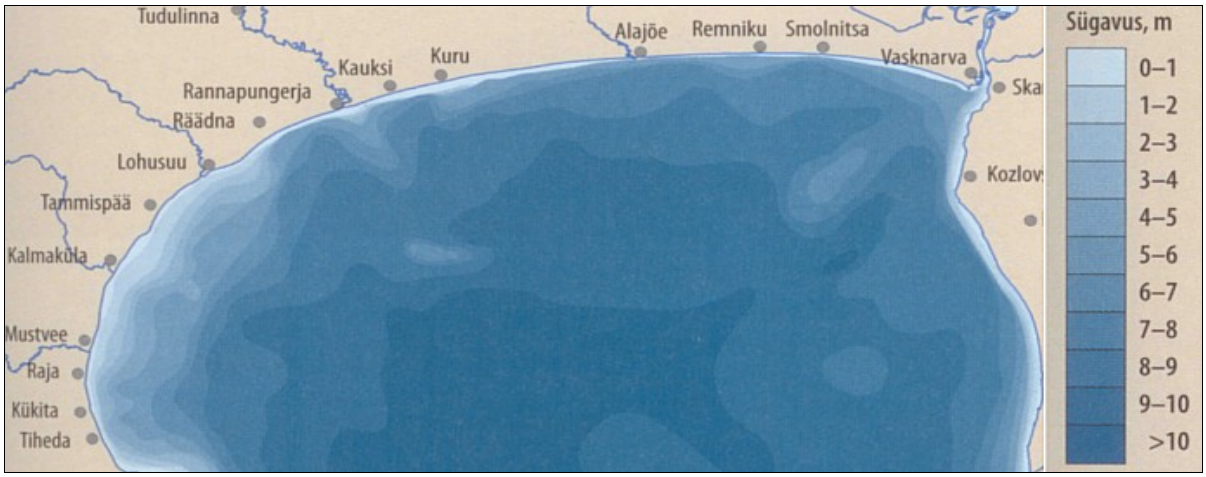

Joonis 3. Põhjareljeef, väljavõte koguteosest Peipsi (2008)

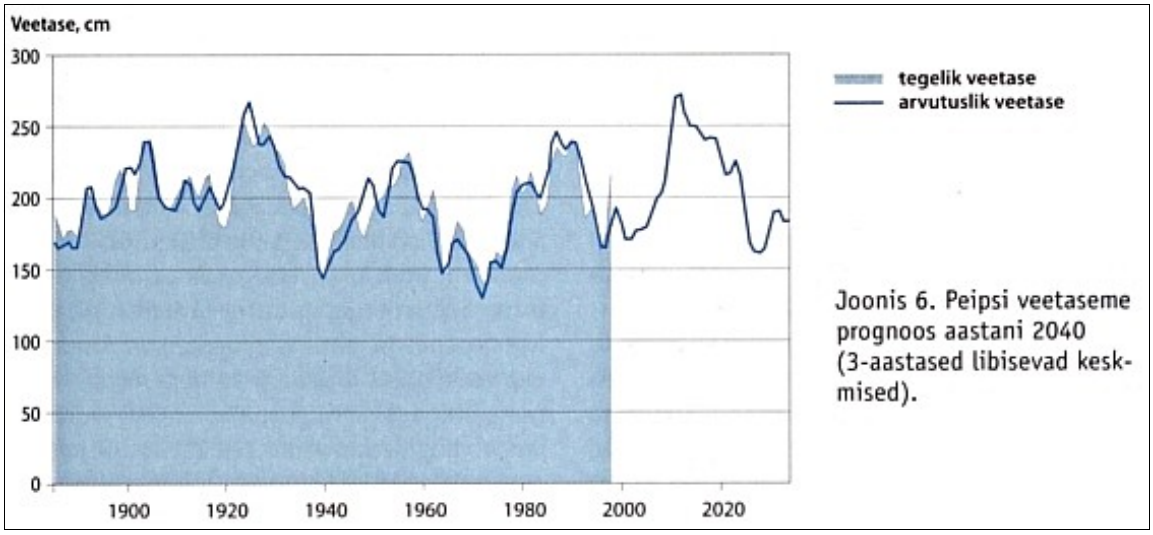

Joonis 4. Peipsi veetasemeteprognoos aastani 2040, väljavõte koguteosest Peipsi (2008)

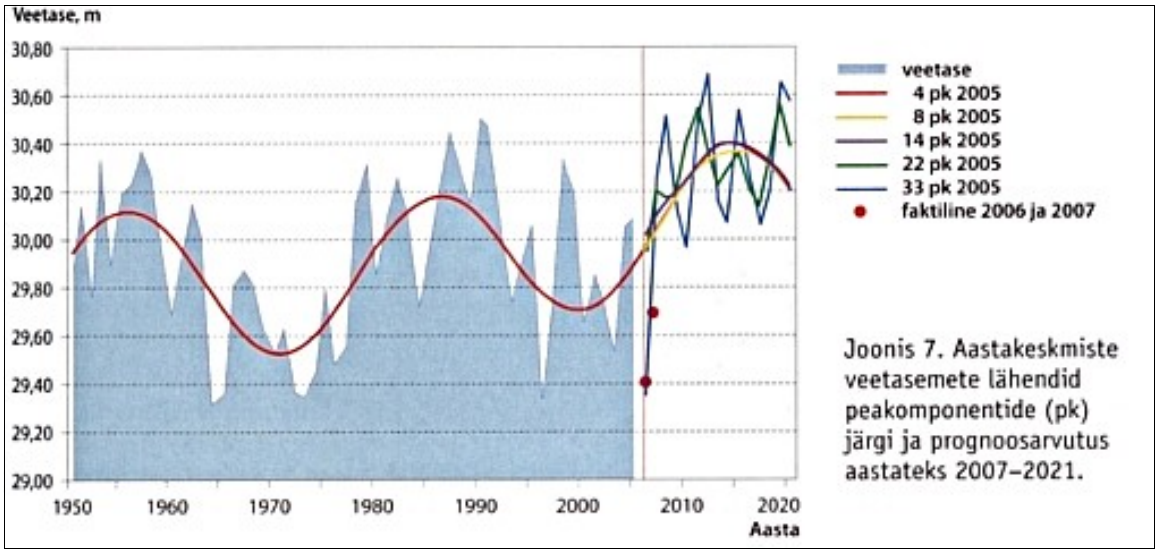

Joonis 5. Aastakeskmiste veetasemete lähendid peakomponentide järgi ja prognoosarvutus aastateks 2007-2021, väljavõte koguteosest Peipsi (2008)

2 TÖÖS KASUTATAVAD MÕISTED

Ajastut iseloomustavad kontaktid muu maailmaga, infoühiskond ja üleilmastumine. Enamikul aladel on tegevus uuenenud ja intensiivistunud, mõistesüsteemid on vahetunud eriti õigusaktide koostamisel. Vanad mõisted (ehk täpsemalt üldkeele mõisted) omandavad uue sisu ja muutuvad terminiteks. Allpool on esitatud töös kasutatavad mõisted ning mõistete väljendamiseks valitud terminite määratlused ja sisuseletused.

2.1 Märksõnaga „tee“ seotud mõisted

VEETEE − laevatatav veeala Eesti merealadel ja laevatatavatel sisevetel.

ÜLDKASUTATAV VEETEE − veetee osa, mis asub väljaspool sadama akvatooriumi ja selle sissesõiduteed.

LAEVATEE − veetee osa, mis on veeliikluseks sobivaim ning navigatsiooniteabes avaldatud ja vajaduse korral looduses tähistatud.

SADAMA SISSESÕIDUTEE − sadama sissesõidutee (edaspidi sissesõidutee) – veetee osa, mis võimaldab veesõidukil sadamasse siseneda ja sadamast väljuda ning kus selleks on vajalik korraldada laevaliiklust. Sissesõiduteena käsitatakse ka sadamate ühist sissesõiduteed ja sissesõiduteed, mis läbib teise sadama akvatooriumit.

2.2 Veetee alguse ja lõpuga seotud mõisted

RANDUMISKOHT – koht mererannal või siseveekogu kaldal, mis sobib või on kohaldatud/rajatud vee-sõidukite randumiseks või sildumiseks. Randumiskohtade hulka kuuluvad lautrid, slipid, paadisillad, väikesadamad ja sadamad.

LAUTER – looduslik või kohapealsete looduslike materjalide ümberpaigutamise teel rajatud koht veesõidukite randumiseks.

SLIPP – kaldpind veesõidukite vettelaskmiseks või väljavõtmiseks.

PAADISILD (MAABUMISSILD) – veesõidukite sildumiseks ja seismiseks vajalik rajatis (sild, kai vm), kus puudub infrastruktuur veesõidukite teenindamiseks.

VÄIKESADAM – sadam või sadama osa, kus osutatakse sadamateenuseid alla 24-meetrise kogu-pikkusega veesõidukitele.

SADAM – veesõidukite sildumiseks kohandatud ja sadamateenuse osutamiseks kasutatav maa- ja veeala ning seal asuvad sadama sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud ehitised (edaspidi sadamaehitis)

SADAMA AKVATOORIUM - sadama akvatoorium (edaspidi akvatoorium) – piiritletud veetee osa, mis on vajalik veesõidukite ohutu sildumise korraldamiseks ning kus sadama pidaja vastutab laevaliikluse ohutuse, turvalisuse ja keskkonnakaitse nõuete täitmise eest.

2.3 Märksõnaga „laev“ seotud mõisted

VÄIKELAEV – veesõiduk kogupikkusega 2,5–24 meetrit (näiteks paat, purjejaht, kaater ja muu selline), mida kasutatakse vaba aja veetmiseks, sõltumata registrikuuluvusest. Väikelaevana ei käsitata võistlusspordiks ja treeninguteks kasutatavat spordialaliidu poolt vastavalt märgistatud veesõidukit (näiteks jett, purjelaud, purjejaht, võistluspurjekas ja muu selline) ning primitiivse konstruktsiooniga veesõidukit (näiteks ruhi, ruup,lodi, süst, kanuu, vesijalgratas ja muu selline) ja erikonstruktsiooniga veesõidukit.

KALALAEV on EL Nõukogu määruse 2371/2002/EÜ ühisele kalanduspoliitikale vastava kalavarude kaitse ja säästva kasutamise kohta (EÜT L 358, 31.12.2002, lk 59–80) artikli 3 alapunktis c nimetatud laev.

JETT – kokpitita, statsionaarmootoriga vesiturbiinsõiduk kogupikkusega kuni 4 meetrit, mida juhitakse istudes, põlvili või seistes.

3 VEETEED JA VEESÕIDUKID

Peaaegu kõik Eesti laevasõiduks kõlblikud jõed ja järved koonduvad Narva-Peipsi-Emajõe-Võrtsjärve piirkonda.

Suur Emajõgi on tänapäeva Eestis ainuke kogu pikkuses laevatatav jõgi. Koos Peipsi järve ja Võrtsjärvega moodustab ta pika veetee, mida on kasutatud tõenäoliselt aastatuhaneid. Nii Peipsil kui ka Emajõel on minevikus toimunud vilgas laevaliiklus – on veetud nii reisijaid kui ka kaupu ning isegi sõjalaevastikud on ristelnud meie sisevetel. Peamine veetee on olnud Tartu-Pihkva liin, kus kursseerisid mitmesugused alused.

Siseveeteede kogupikkuseks arvutati 1938. aastal 608 kilomeetrit. Sisevete laevanduse keskus oli toona seetõttu Tartu oma korrastatud sadama, 19 auriku, 11 mootorlaeva, 65 lodja ja praami jt laevadega. Tartust väljus kokku 11 laevaliini, mis vedasid 1930. aastate lõpul üle 50000 reisija aastas (Erelt, 2005).

Eesti laevatatavad siseveekogud on üldreeglina madalaveelised ja seetõttu sobivad liiklemiseks eelkõige väikelaevadele. Veeliiklus katkeb talveks siseveekogude jäätumise tõttu. Erinevalt merest muutub siseveekogude veetase nii sesoonselt (kevadel veetase kõrgem, sügisel madalam) kui ka aastate lõikes (sademeterikkad ja sademetevaesed aastad). Veetaseme kõikumine mõjutab veetee sügavust, seega ka veeliiklust. Eeltoodut tuleb arvestada veeliikluse kavandamisel, regulaarseks laevaliikluseks sobivate aluste soetamisel ja sadamate rajamisel.

Eesti siseveekogude laevateede kaasajastamise raames (EL Struktuurifondi projekt nr 4.0101-0122) on rekonstrueerimisel Emajõe laevatee ja Eesti Väravate laevatee Lämmijärve piirkonnas ning koostatud Emajõe ja Narva jõe laevateede projektid.

Üha intensiivistuva veeliikluse tingimustes on hädavajalik uute laevateede kavandamine ja olemasolevate rekonstrueerimine. Eeltoodut arvestades tuleb ajakohastada Lääne-Eesti saarestiku ja Põhja-Eesti rannikumere ning siseveekogude laevateed viies viimased ühtsesse süsteemi, mis võimaldab turvalist veeliiklust kogu sisevete ulatuses ja tagab liiklejatele vaba pääsu Soome lahele.

Sisevete laevateede ajakohastamine ja regulaarne hooldamine:

- laevalüüsi või tõstuki rajamine Narva veehoidla tammi piirkonda;
- kanali ja laevalüüsi rajamine Narva jõele Omuti kärestiku piirkonnas;
- süvendustehnika olemasolu tagamine merest eraldatud sisevetel;
- laevateede regulaarse hooldamise kindlustamine.

3.1 Veeteed

Siseveed on Eesti sisemeri, sadamarajatiste kõige merepoolsemaid punkte ühendavast mõttelisest joonest kalda poole jäävad Eesti sadamate veed ning jõgede, järvede ja muude veekogude, mille kõik kaldad asuvad Eesti maa-alal, veed.

Piiriveekogu on jõgi, järv või tehisveekogu, mida mööda kulgeb riigipiir.

Siseveed jagunevad avalikeks ja avalikult kasutatavateks ning eraveekogudeks. Avalik-õigusliku juriidilise isiku omandis olev veekogu on avalik. Kui eraõigusliku isiku omandis olev veekogu ei ole määratud avalikuks kasutamiseks, tohib sellel liigelda ainult omaniku loal.

Avalikku veekogu võib kasutada igaüks. Avaliku veekogu kasutamist võib seaduses või muu õigusaktiga piirata. Kinnisomand ulatub avaliku veekogu kaldajooneni. Kaldajoon on veekogu tavaline veepiir.

Riigi omandis on territoriaalmeri, sisemeri ja teised piiriveekogud, samuti muud seaduses nimetatud veekogud. Samuti on kohaliku omavalitsuse omandis olev veekogu avalik.

Laevatatavad siseveed on Suur Emajõgi, Väike Emajõgi Võrtsjärvest Pikasilla sillani, Võrtsjärv, Peipsi järv, Pihkva järv ja Lämmijärv ning nimetatud järvedesse suubuvate jõgede laevatatavad suudmed ja alamjooksud, Narva veehoidla ja Narva jõgi Peipsi järvest kuni Narva koseni[1].

Laevatatavatest sisevetest kuuluvad riigile piiriveekogude Eestis paiknevad osad (Peipsi järv, Narva veehoidla ja ka Narva jõgi) ning Võrtsjärv, Emajõgi, Väike-Emajõgi Võrtsjärvest Pikasilla sillani ja Narva jõgi[2].

Laevatatavate sisevete hulka kuuluvad aga ka Peipsi järve suubuvate jõgede laevatatavad suudmed ja alamjooksud, kuid õigusaktidest ei selgu millises ulatuses. Laevatatavate sisevetena on uuritavas piirkonnas käsitletavad Avijõe alamjooks kahe kilomeetri ulatuses ja Rannapungerja jõe alamjooks ühe kilomeetri ulatuses (Mereleksikon, 1996). Laevatatavust ja laevaliiklust piiravad tavaliselt jõgesid ületatavad maanteesillad (joonis 6). Küsitavaks jääb aga millises ulatuses on need jõed ikkagi laevatatavad.

Võttes laeva mõõtmetega 30 x 5 x 3,8 m ja süvisega 0,8 m, eeldab see järgmisi tehnilisi tingimusi: laevatee laiust jões 16 m; sildade all 20 m, laevatee minimaalne sügavus 1,0 m ja laevatee minimaalset kõverusraadiust 30 x 3 = 90 m. Seega on jõgede alamjooksud laevatatavad vaid väga lühikeses ulatuses.

Avalikult kasutatavate veekogude nimekirja kinnitab keskkonnaministri ettepanekul Vabariigi Valitsus.

---

1 Meresõiduohutuse seadus (RT I 2002, 61, 375; 63, 387; 2003, 88, 591; 88, 594; 2004, 24, 164; 46, 331; 2005, 31, 229; 57, 451; 2006, 21, 162; 2008, 47, 263; 2009, 29, 175; 37, 251; 49, 331; 46, 342; 62, 405)

2 Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 589; 95, 843; 2001, 7, 19; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387; 2003, 13, 64; 26, 156; 51, 352; 2004, 28, 190; 38, 258; 2005, 15, 87; 37, 280; 67, 512; 2006, 28, 211; 2007, 1, 1; 62, 396; 66, 408; 2009, 1, 2; 3, 15; 20, 131; 37, 251; 49, 331)

A.

B.

Joonis 6. A. Sild Rannapungerja jõel. B. Sild Alajõel.

Avalikult kasutatavateks veekogudeks on määratud uuritavas piirkonnas: Alajõgi, Piilsi ja Rannapungerja jõgi ning Kauksi, Karjamaa ja Remniku ojad. Avijõge kehtivas avalikult kasutatavate veekogude nimekirjas[3] ei ole.

Siinkohal tuleb juhtida tähelepanu sellele, et laevatatavate jõgede korral on kallasraja laius suurem. Seaduskohane kallasraja laius on :

- laevatatavatel veekogudel – 10 m;
- avalikult kasutatavatel veekogudel - 4m

Veekogu avalik kasutamine on veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jääl liikumine ja kalapüük seaduses sätestatud ulatuses. Veekogu avaliku kasutamisega ei tohi rikkuda võõral maatükil viibimist reguleerivaid seadusesätteid.

Avaliku ja avalikult kasutatava veekogu kasutamine liiklemiseks on lubatud kui seda seaduse või muu õigusaktiga ei piirata. Avaliku või avalikuks kasutamiseks määratud veekogu omanikul või muul valdajal lasub kohustus hooldada veekogu, koristada vette langenud puud, tagamaks jõe kallaste kindluse ja jõe kasutamise veeteena.

Veetee on laevatatav veeala laevatatavatel sisevetel. Üldkasutatav veetee on veetee osa, mis asub väljaspool sadama akvatooriumi ja selle sissesõiduteed. Laevatee on veetee osa, mis on veeliikluseks sobivaim ning navigatsiooniteabes avaldatud ja vajaduse korral looduses tähistatud.

Siseveeteed jaotuvad seega:

- üldkasutatavateks veeteedeks;
- sadamate sissesõiduteedeks;
- sadamate akvatooriumiteks.

Üldkasutatava veetee projekteerimist, rajamist ja rekonstrueerimist korraldab Veeteede Amet ning kontrollib veetee parameetrite ja märgistuse vastavust projektile. Veetee paiknemisest, selle parameetritest ja märgistusest ning nende muutustest teavitab Veeteede Amet veeliiklejaid navigatsiooniteabe vahendusel.

---

3 Avalikult kasutatavate veekogude nimekirja kinnitamine. Vabariigi Valitsuse 18. 07. 1996. a määrus nr 191 (RT I 1997, 73, 1205; 2000, 80, 513; 2002, 42, 269; 105, 619; 2003, 85, 576). Esimeses, muutmata määruses, on Avijõgi jrk nr 151 all avalikult kasutatava veekoguna kirjas, edaspidistes nimekirjades jrk nr 151 puudub. Üheski määrust muutvas õigusaktis pole nimetatud, et Avijõgi tuleb avalikult kasutatavate veekogude nimekirjast välja arvata . Tõenäoliselt on tegu eksitusega.

3.2 Veesõidukid

Sisevete sadamate peamised kasutajad on siiani olnud kalurid, kuid kasvamas on sadamaid külastavate huvialuste hulk. Reisijate- ja kaubavedu toimub peamiselt vaid Piirissaarele. Huvireise tehakse praegu Emajõel ja Piirissaarele.

Eesti territoriaal- ja sisevetel liiklemiseks võib kasutada üksnes vastavasse registrisse kantud väikelaeva, alla 12-meetrise kogupikkusega laeva ja jetti. Eelpoolnimetatud veesõidukite ja nende omanike andmed kantakse liiklusregistrisse. Alates 1. juulist 2005 registreeritakse väikelaevad ja jetid liiklusregistris. Siseveeteel liiklemiseks kasutatakse valdavalt väikelaevu ning nende arv on viimastel aastatel oluliselt kasvanud. Andmestik väikelaevade kohta on lünklik ja ei võimalda anda täielikku ülevaadet, eriti piirkondlikku jaotuvust.

Kui 2005.a oli registreeritud 15 331 alust, 2006.a 16 558 alust ja 2007.a 18 175 alust siis 2009.a oli autoregistris registreeritud 20 738 väikelaeva, millest 13 576 on vanemad kui kümme aastat (Rooväli, 2009). Piirkondlik jaotus puudub. Statistikaameti andmetel (2009) on esmaselt registreeritud väikelaevu ja alla 12-meetrise kogupikkusega laevu 2007.a registreeritud 1751 nendest uusi 1232, 2008.a 1807 nendest uusi 1239 ja 2009.a 990 nendest uusi 699. Jetisid on registreeritud 2007.a 119 nendest uusi 74, 2008.a 89 nendest uusi 43 ja 2009.a 52 nendest uusi 15. Piirkondlikku kuuluvust ei ole märgitud.

Parema ülevaate saab kalalaevadest. Kalalaevaderegistris registreeritud 1366-st kalalaevast asub Peipsi kalanduspiirkonnas 339 ehk ligi veerand (24,8%) millest Ida Virumaal - 121 kalalaeva (MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna ..., 2008).

Tabel 1. Kalalaevade paiknemine kodusadamate kaupa (MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna .., 2008)

Lohusuu	53
Alajõe	28
Vasknarva	17
Kalma	11
Rannapungerja	11

Eesti siseveelaevanduse hiilgeajaks võib pidada nõukogude aja lõppu, kui olid olemas juba suhteliselt kiired veealuste tiibadega mootorlaevad ja neid oli juba piisavalt palju, lisaks veel aeglasemad mootorlaevad. Hea ülevaate kasutatud laevadest ja veeliikluse dünaamikast annab uurimus *Veesõidukid veeturismi vajaduseks Emajõel ja Peipsi järvel* (2005).

Vahepealne madalseis on möödumas ja väikelaevade kasutamine on tõusmas, seda ka seetõttu, et väikelaevade kasutamine on muutunud mobiilsemaks. Nii väikejahid, lahtised mootorpaadid, kaatrid kui ka jetid ei vaja kindlat kaikohta sadamas vaid neid saab hoida treileril ja soovi korral lasta vette sobivas kohas.

Lahtised või kerge kajutiga kaatrid ja mootorpaadid rahuldavad siiski vaid soojal südasuvel, muuks ajaks on vaja soojade kajutite-salongidega laevu ja muid atraktiivseid aluseid, soovitatavalt just selliseid, mis on kas sedavõrd kiired, et saavad huvireisijad ööseks korralike majutusvõimalustega paika.

4 MÕÕDISTUSED

Ohutu veeliikluse tagamine saab tugineda eelkõige usaldusväärsetele hüdrograafiliste mõõdistustööde andmetele, mille alusel on võimalik kavandada uusi laevateid ja rekonstrueerida olemasolevaid ning rajada ja paigaldada ohutuks veeliikluseks vajalik navigatsioonimärgistus.

Eestis on vastavalt kehtestatud korrale Eesti merealade ja laevatatavate sisevete hüdrograafilise mõõdistamise korraldamine ja koordineerimine ülesandeks. Samuti on Veeteede Amet riigi esindaja rahvusvahelises hüdrograafiaalases suhtluses IHO-ga ja piirkondlikult Läänemere Hüdrograafiakomisjonis.

Eesti merealad (ca 36 300 km²) ja laevatatavad siseveed (ca 1800 km²) on mõõdistatud eri aegadel erineva tiheduse ja kvaliteediga. Enne 1996. aastat mõõdistatud alade sügavusteave on katkendlik, ebatäpne ning tänapäevasteks rakendusteks ebapiisav.

Kaasaegsetele nõuetele vastava metoodika ja täpsusega[4] on mõõdistatud 6600km² (18,2%) merealasid ja 290 km² (16%) siseveekogude veeteid (01.01.2009). Sisevetest on mõõdistatud Narva jõgi ja veehoidla, Emajõgi ning Lämmijärv.

Mõõdistatud alad piirkonnas on:

Lohusuu sadam. Mõõdistatud *Meremõõdukeskuse* poolt *Saarteliinid AS* tellimusel. Töö nr M7046 mõõdistatud detsember.2007.a. Mõõdistuse eesmärk oli süvendustööde kontroll. Mõõdistus on aktsepteeritud Veeteede Ameti poolt 08.01.2008.a.

Lohusuu sadam. Mõõdistatud *Meremõõdukeskuse* poolt Peipsi Trade AS tellimusel. Töö nr 2M5030/M507 mõõdistatud veebruar-aprill 2005.a. Mõõdistus tehtud sadamaeeskirjade koostamiseks. Mõõdistus on aktsepteeritud Veeteede Ameti poolt 11.05.2005.a.

Alajõe sadam. Mõõdistatud *Meremõõdukeskuse* poolt Alajõe vallavalitsuse tellimusel. Töö nr M8048 mõõdistatud detsember 2008.a – märts 2009.a. Mõõdistus tehtud sadama projekteerimiseks. Veeteede Ameti aktsepteering puudub.

Vasknarva sadam. Mõõdistatud *Meremõõdukeskuse* poolt Alajõe vallavalitsuse tellimusel. Töö nr M8047 mõõdistatud detsember 2008.a – märts 2009.a. Mõõdistus tehtud sadama projekteerimiseks. Veeteede Ameti aktsepteering puudub.

Vajalik on hüdrograafilise andmekogu evitamine, mis võimaldaks kõigil merendusvaldkondadel saada oma rakenduste tarbeks korrektseid batümeetrilisi alusandmeid (kooskõlas Euroopa Liidu INSPIRE direktiivi põhimõtetega)

Hüdrograafilisteks mõõdistustöödeks vajalike seadmete ja tegevuste üldkirjeldused on kättesaadavad Veeteede Ameti kodulehel[5]

4 Rahvusvahelise Hüdrograafiaorganisatsiooni standard S-44

5 Meremõõdistamine http://195.50.203.91:8080/mti5/yldinfo/index.html

5 NAVIGATSIOON

Sisevete veeliiklejate tarbeks on koostatud *Emajõe kaardiatlas* (Tartu-Peipsi), Narva jõe alamjooksu navigatsioonikaardid ja *Narva jõe kaardiatlas* (valmimas) ning kolm kaarti Peipsi kohta. Oluline on vajaliku navigatsiooniteabe olemasolu ja kättesaadavus. Intensiivistuva veeliikluse tingimustes suureneb iga aastaga ka laevaliikluskorralduse osatähtsus ohutuse tagamisel.

Navigatsioonialased teatmeteosed, teatmikud ja operatiivse navigatsiooniteabe levitamise süsteem sisevete kohta senini puudub.

Vajalik on siseveeteede teabesüsteemi väljaarendamine, mis võimaldaks veeliiklejatel saada informatsiooni oluliste muutuste kohta navigatsioonitingimustes ja edastada navigatsiooni-hoiatusi ning kasutada veebipõhiselt veetaseme, lainetuse jm veeliiklusele olulist informatsiooni sisaldavaid andmekogusid.

Vajalikud tegevused seonduvad põhiliselt navigatsiooniteabe süsteemide tõhustamisega ja nende edasiarendamisega, milleks on vajalik:

- siseveeteede infosüsteemi väljaarendamine;
- e-Navigatsiooni elemendina reaalaja veetaseme ja hüdrometeoroloogilise informatsiooni kogumine, töötlemine ja edastamine veeliiklejatele;digitaalkartograafia juurutamine ja kartograafia infosüsteemi loomine;
- paberkaartide väljaandmisel üleminek “trükkimisele nõudmisel”;
- navigatsioonimärgistuse infosüsteemi täiustamine.

Sadama tegevused navigatsiooniteabesse kandmiseks:

- omada akvatooriumit[6] ja mõõdistada;
- koostada navigatsioonimärgistuse projekt;
- teostada projektijärgsed tööd;
- esitada navigatsioonimärgid Veeteede Ametile;
- edastada Veeteede Ametile koheselt informatsiooni navigatsioonitingimuste muutuste kohta.

Nende sammude järgselt on Veeteede Ametil kohustus kanda andmed navigatsiooniteabesse.

Navigatsiooniteabe kogumise, koostamise, väljaandmise ja veeliiklejatele edastamise korraldab Veeteede Amet. Veeliiklejaile raadio teel navigatsioonihoiatuste edastamise tagab Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus.

Üldkasutatavate veeteede navigatsioonimärgistuse paigaldamist ja hooldamist korraldab Veeteede Amet. Ainult ühte sadamat teenindavate navigatsioonimärkide nõuetekohast paigaldamist ja hooldamist sadamaalal ja väljaspool sadamaala korraldab sadama pidaja kooskõlastatult Veeteede Ametiga.

Laevatatavatel sisevetel liiklemise korra kehtestab majandus- ja kommunikatsiooniminister[7]. Veeteede Ameti peadirektor võib üldkasutataval veeteel laevaliikluse ohutuse tagamiseks kehtestada ajutisi piiranguid.

---

6 Akvatooriumi saamisel kantakse see koheselt navigatsiooniteabesse

7 Laevatatavatel sisevetel liiklemise kord Majandus- ja kommunikatsiooniministri 11. veebruari 2003. a määrus nr 28 (RTL, 16.05.2003, 58, 830)

Teistel avalikel ja avalikult kasutatavatel siseveekogudel veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded kehtestab keskkonnaminister[8].

Maavanemal on õigus oma korraldusega keelata avalikul ja avalikult kasutataval veekogul veesõidukitega liiklemine, kehtestada liikluskiiruse piirang ja keelata veekogujääle minek, kui liiklemine, veesõiduki suur kiirus või jääleminek ohustab veeliiklust, kahjustab või võib kahjustada veekogu seisundit ning lõhkuda veekogu kaldaid, kahjustab või võib kahjustada kalavarusid või kalakoelmute seisukorda, häirib teisi veekogu kasutajaid, ohustab jääleminejaid.

Maavanema korraldused tehakse avalikult teatavaks ning nad jõustuvad ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded avaldamisele järgneval päeval.

5.1 Navigatsioonimärgid

Põhieesmärgiks on navigatsioonimärgistuse töökindluse, efektiivsuse ja teenuse kvaliteedi tõstmine uute lahenduste kasutuselevõtuga ja kaasaegsete ujuvmärkide soetamine ning ajalooliste tuletornide säilimise tagamine.

Eesmärkide saavutamiseks on vajalik:

- navigatsioonimärkide seadmete üleviimine energia- ja keskkonnasäästlikele tehnilistele lahendustele;
- navigatsioonitulede käideldavuse tagamine minimaalselt IALA nõuete tasemel (I kategooria 99,8%, II – 99%, III – 97%);

Navigatsioonimärgistuse kavandamise, rajamise, rekonstrueerimise, paigaldamise, järelevalve ja märgistusest teavitamise nõuded ning korra kehtestab majandus- ja kommunikatsiooniminister[9].

Navigatsioonimärgistuse kavandamisel lähtutakse ohutu meresõidu üldtunnustatud põhimõtetest ja tavadest ning Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO), Rahvusvahelise Meremärkide ja Tuletornide Administratsioonide Liidu (IALA) ja teiste pädevate rahvusvaheliste organisatsioonide nõutest ja soovitustest.

Navigatsioonimärgistus jaguneb püsimärgistuseks, mis koosneb statsionaarsetest rajatistest (tuletornid, tulepaagid ja päevamärgid) ja ujuvmärgistuseks, mis paigaldatakse veeteedele navigatsiooniohtude tähistamiseks (tulepoid, poid ja toodrid).

Laevateede ja ohtude märgistamiseks ning laevajuhtimise hõlbustamiseks on Peipsil kasutusel tuletornid Mehikoormas, Ninal ja Rannapungerjal (joonis 7), sihimärgid Praagal ning rohkem kui 200 ujuvmärki.

Eesti vete reglementeeritud navigatsioonimärgid kantakse Veeteede Ameti poolt hallatavasse Eesti vete navigatsioonimärgistuse andmekokku, mis sisaldab informatsiooni navigatsioonimärkide oluliste tunnuste ja tehniliste näitajate kohta.

---

8 Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded. Keskkonnaministri 29. novembri 2002. a määrus nr 67 (RTL 2002, 136, 1991; 2009, 64, 940)

9 Navigatsioonimärgistuse kavandamise, rajamise, rekonstrueerimise, paigaldamise, järelevalve ja märgistusest teavitamise nõuded ning kord. Majandus- ja kommunikatsiooniministri 2. detsembri 2002. a määrus nr 18 (RTL, 2002, 137, 2011)

Eesti vete navigatsioonimärgistuse andmekogu alusel annab Veeteede Amet välja navigatsioonimärkide teatmikku „*Navigatsioonimärgid Eesti vetes*“, mis sisaldab veeliiklejatele vajalikku informatsiooni kõigi üldkasutatavate navigatsioonimärkide kohta.

Navigatsioonimärgistuse andmekogus olevad ja teatmikus „*Navigatsioonimärgid Eesti vetes*“ avaldatud märgid kuuluvad kandmisele Veeteede Ameti poolt väljaantavatele navigatsiooni-kaartidele. Muutustest navigatsioonimärgistuse valdkonnas teavitab Veeteede Amet veeliiklejaid navigatsioonihoiatuste ja navigatsioonialase bülletääni „*Teadaanded meremeestele*“ vahendusel.

Hooajalise ujuvmärgistuse paigaldamine ja väljavõtmine toimub vastavalt Eesti vete navigatsioonimärgistuse andmekokku kantud ja teatmikus „*Navigatsioonimärgid Eesti vetes*“ teavitatud tähtaegadele.

Ilmastikuoludest tingituna võivad tähtajad muutuda. Muudatustest informeerib Veeteede Amet veeliiklejaid navigatsiooniteabe vahendusel. Ujuvmärgistus paigaldatakse igal aastal tavaliselt mai esimesel poolel ning võetakse välja oktoobri lõpus või novembri alguses.

Siiani on märgistamata Narva jõgi ja Narva veehoidla. Käesoleva ajani ei ole jõustunud Eesti-Vene piirikokkulepe. Ametlik informatsioon kontrolljoone paiknemise kohta kaardi ja navigatsiooniteabe näol võimaldaks veeliiklejatel jääda seaduskuulekaks.

Uuritaval alal paiknevad järgmised navigatsioonimärgid:

- Rannapungerja tulepaak (P01), tuli põleb pimedal aja aprillist novembrini. Tule sektor 226° - 78° (joonis7).
- Sahmeni madalikku lõuna poolt tähistab poi (P02), mis on hooajaline, radarpeegldiga ja tuli põleb pimedal ajal maist kuini novembrini. Asub Rannapungerjast 5,5 miili lõunas (Lat 58°53.828' Lon 27°14.740'). Teistest ilmakaartest on Sahmeni madalik tähistatud toodritega, mis on hooajalised ja radrpeegelditega:

Sahmeni madala E tooder	Lat 58°53.944' Lon 27°14.963'
Sahmeni madala N tooder	Lat 58°54.043' Lon 27°14.788'
Sahmeni madala W tooder	Lat 58°53.917' Lon 27°14.526'

- Taliku madalik on tähistatud toodritega kolmest ilmakaarest, mis on hooajalised ja radarpeegeldiga:

Taliku madala E tooder	Lat 58°52.409' Lon 27°03.038'
Taliku madala N tooder	Lat 58°52.557' Lon 27°02.622'
Taliku madala W tooder	Lat 58°52.464' Lon 27°02.398'

A.

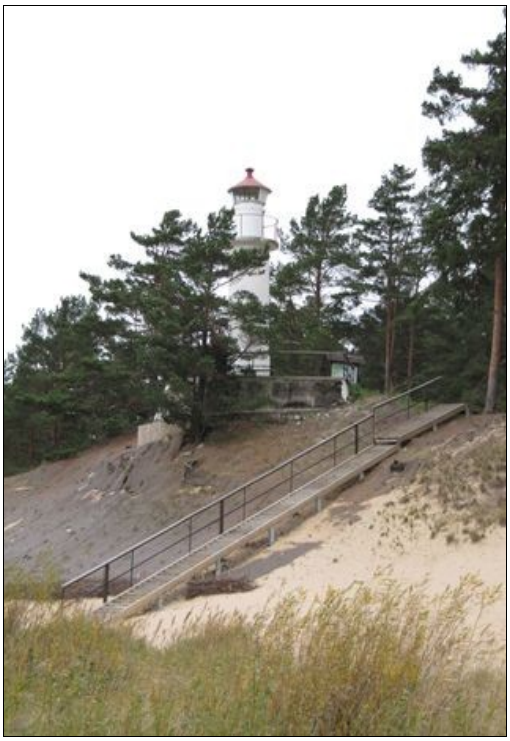

B.

Joonis 7. Rannapungerja tuletorn (rajatud 1937; rekonstrueeritud 2007). Omanik Veeteede amet. A. 2007 aastal, B. 2009 aastal.

6 SADAMA- JA RANDUMISKOHAD

Vastavalt uuringu lähteülesandele käsitleb edasine töö järgnevaid sadama- ja randumiskohti: Vasknarva, Alajõe, Rannapungerja, Lohusuu.

Mida nimetada sadamaks või paadisillaks ja mida mitte on olnud pidevalt päevakorral. Sadamaseadus sätestab, et sadam on veesõidukite sildumiseks kohandatud ja sadamateenuse osutamiseks kasutatav maa- ja veeala ning seal asuvad sadama sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud ehitised. Laeva või paadi sadamasse jõudmist ning kai külge kinnitamist nimetatakse sildumiseks.

Väikesadamaks nimetatakse sadamat või sadama osa, kus osutatakse sadamateenuseid alla 24-meetrise kogupikkusega veesõidukitele.

Sadamateenusena käsitatakse järgmisi sadamas teostatavaid tegevusi:

- veesõiduki sildumise võimaldamine;
- veesõiduki lastimine ja lossimine;
- reisijate laevale mineku ja laevalt tuleku korraldamine;
- laevaliikluse korraldamine akvatooriumil ja sissesõiduteel;
- veesõidukite pukseerimine ja jäämurdmine akvatooriumil.

Sadamateenusena käsitatakse ka neid ülalnimetatud tegevusi, mida ei osutata teistele isikutele.

Mis puudutab lossimiskohti, siis on segadusttekitav, et EKF meetme 4.1 esimese tegevussuuna nimetuses on kasutatud sõnaühendit „sadamad ja lossimiskohad", kuna kala lossimiskohaks võib olla sadam. Arvestama peab ka sellega, et aastaks 2015 peavad lossimiskohad vastama väikesadama nõuetele (MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna .., 2008)

Sadamaseadus kehtib laevatatavatel sisevetel ja nendega piirnevate veekogude laevatatavates suudmetes ehk siis laevatatavatel sisevetel asuvates sadamates.

Seega veeliiklusehitised avalikult kasutatavatel veekogudel ei kuulu sadamaseaduse alla seda reguleerib ehitusseadus, mis sätestab, et avaliku veekoguga piirneva kaldakinnisasja omanikul on õigus ehitada kaldakinnisasjale üle kinnisasja piiri ulatuv ning veekogu põhjale toetuv veesõidukite sildumiseks kohandatud rajatis, mis ei takista veesõidukite liiklemist ja mille ehitisealune pind ei ületa 60 m^2. Sellise rajatise ehitamiseks, mille ehitisealune pind on 20–60 m^2, avalike veekogude hulka kuuluvate jõgede puhul 10–60 m^2, on nõutav kirjalik nõusolek, mille annab kohalik omavalitsus, kelle haldusterritooriumil kaldakinnisasi asub. Siinkohal tuleb juhtida tähelepanu sellel, et lubatud on ehitada rajatisi mitte hooneid ning suuremate rajatiste puhul on vajalik ehitusluba.

Sadamaseadust ei kohaldata füüsilise isiku poolt väljaspool tema majandus- või kutsetegevust isiklikuks tarbeks paigaldatud või ehitatud sildumisrajatisele.

Lauter on üksikute paatide randumiseks ja hoidmiseks kividest jm. puhastatud rand, kuhu paatide ülestõmbamiseks ja vette lükkamiseks on asetatud ümarpuud. Puuduvad igasugused rajatised ja järelvalve (Mereleksikon, 1996).

Lautri eripäraks on see, et sinna saab randuda ja vajadusel paati kuivale tõmmata, mitte silduda. Tihti loetakse lautriks nii paadisilda kui ka paadisadamat. Ekslikkuse tekitab paadisilla või –sadama kohalik tähtsus ja vähesed paadid. Segaduse vältimiseks määratleda lauter:

- lauter on looduslik randumiskoht paatidele, kus neid on võimalik kinnitada ja vajadusel kuivale tõmmata;
- lautrid ei ole veeliiklusrajatised;
- oma maale lauter rajada on igaüheõigus.

Erinevalt lautrist tuleks ujuvvahendite vettelaskmiseks ja randumiseks ehitatavad kaldteed (ehk slipid) lugeda rajatisteks ja need vajaksid kohaliku omavalitsuse nõusolekut.

Eelnevast võib teha järgmise jaotuse:

Väikesadam	vastab sadamaseaduse nõuetele kus osutatakse sadamateenuseid alla 24-meetrise kogupikkusega veesõidukitele
Paadisadam	kohaliku tähtsusega väikesed paadisadamad ja muude ujuvvahendite hoidmise rajatised, paatide ja teiste väike ujuvvahendite sildumiskohad, millele kehtestab nõuded kohalik omavalitsus detail-planeeringuga
Paadisild	ujuvahendite hoidmise rajatised, paatide ja teiste väike ujuvvahendite sildumiskohad, mille ehitusalune pind ei ületa 60 m^2 ja millele annab kohalik omavalitsus nõusoleku
Slip	ujuvvahendite vettelaskmise ja randumise rajatised, mille ehitusalune pind ei ületa 60 m^2 ja millele annab kohalik omavalitsus nõusoleku
Lauter	on looduslik randumiskoht paatidele, kus neid on võimalik kinnitada ja vajadusel kuivale tõmmata, iga veekogu äärse omaniku õigus

Hetkel oleks õigem rääkida sadamakohtadest. Kuulumine registreeritud sadamate hulka tähendab valikut sadama kaasaegse väljaarendamise suunas. Käesolevas ülevaates on lähtutud põhimõttest, et kõigil sadamakohtadel on olemas potentsiaal edasiliikumiseks ning selle käivitajaks on nende inimeste oskused, teadmised, jõud ja tahtmine, kes sadamaga on otseselt seotud.

6.1 VASKNARVA

Vasknarva sadamad asuvad samanimelises külas Alajõe vallas, kohal, kust Narva jõgi Peipsist välja voolab. Ühe sadama omanik on OÜ Peipus, teine sadam on antud munitsipaalomandisse, kolmas kuulub Politsei ja Piirivalve ametile.

Vasknarva OÜ Peipus sadam (1)

Joonis 8. Vasknarva OÜ Peipus sadam (Maa-amet 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Sõrenetsi 74 Vasknarva küla Alajõe vald 41001 Ida-Viru maakond Peipus OÜ
Omandivorm	era
Sadamaregistris	Jah [10] Sadama tähis on EEVNA
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	5567m^2,
Sadama akvatoorium	Vabariigi Valitsuse korraldusega 24.12.2004/899-12 785m^2.
Kaid	kaks kaid üldpikkusega 32m.
Süvis	suurim sügavus kai ääres 1,4m

10 Vasknarva OÜ Peipus sadam oli enne sadamaseaduse muudatust passiststud sadam. Sadama pass oli väljastatud 06.05.2005.

Valve	Jah
Jäätmekäitlus	Jah
Elekter	Jah
Vesi	Jah

Vasknarva OÜ Peipus sadam teenindab maksimaalselt laevu pikkusega 13 m, laiusega 4 m ja süvisega 1,3 m.

Sadam tegutseb kalasadamana, huvilaevu ei teenindata.

A.

B.

Joonis 9. Vasknarva OÜ Peipus sadam. A. Vaade kaile. B Vaade sadamahoonetele jõe poolt.

Vasknarva munitsipaal sadamakoht (2)

Vabariigi valitsuse korraldusega[11] on antud Vasknarva külas Paadisadama maaüksus (sihtotstarve – üldmaa) Alajõe valla munitsipaalomandisse jahisadama rajamiseks.

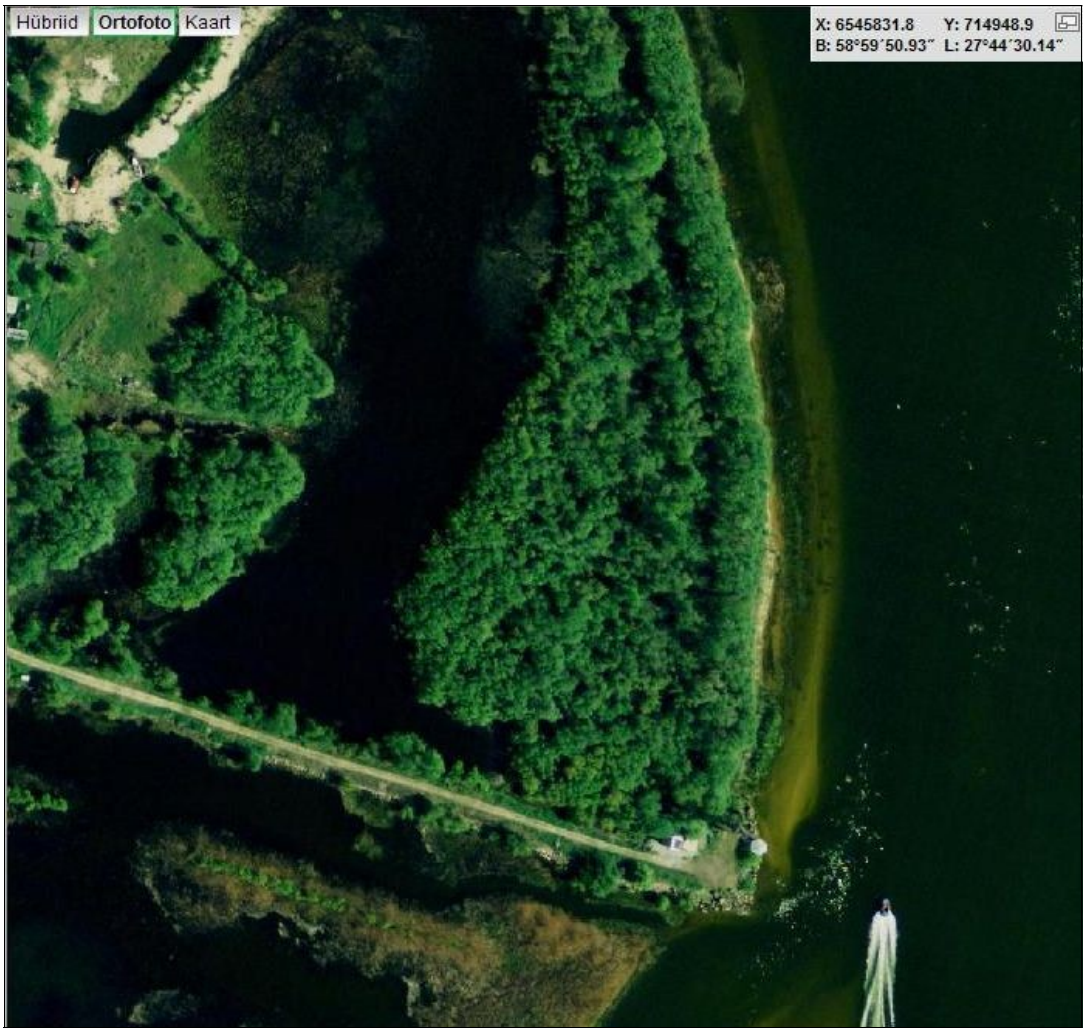

Joonis 10. Vasknarva munitsipaal sadamakoht (Maa-amet 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Vasknarva küla Alajõe vald 41001 Ida-Viru maakond Peipus OÜ
Omandivorm	munitsipaal
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei

11 Vabariigi Valitsuse 22. novembri 2004. a korraldus nr 824-k

Sadama territoorium	13 209 m^2,
Sadama akvatoorium	ei
Kaid	kaks 5-meetrist kaheksa ujukiga paadisilda (pontoon),
Süvis	-
Valve	ei
Elekter	-
Vesi	-

Alajõe vallavalitsus osales koos Narva-Jõesuu linnavalitsusega novembrist 2003 kuni veebruarini 2005 projektis SuPortNet II Est, mille raames arendati välja Vasknarva jahisadama esimene etapp. Sadamas käinud teavad öelda, et seal on väikestel huvilaevadel võimalik randuda, vastuvõtt on sõbralik.

6.2 ALAJÕE

Alajõe sadam asub samanimelises külas Alajõe vallas, Alajõe külas Alajõe suudmes. Sadama valdaja on MTÜ Alajõe sadam ja seda kasutab ka Politsei ja Piirivalveamet ja Keskkonnainspektsioon.

Alajõe sadamakoht (3)

Joonis 11. Alajõe sadam (Maa-amet 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Kanarbiku 1. Alajõe külas Alajõe vallas Ida- Virumaal
Omandivorm	Sadam on antud MTÜ Alajõe Sadam kasutusvaldusesse 15. aastaks.
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	4,47 ha
Sadama akvatoorium	1,04 ha
Kaid	kai pikkus 25 m
Süvis	kai-äärne veesügavus 1,0 m

Valve	jah
Elekter	jah
Vesi	jah olemas on puur- ja salvkaev.

Ala on piiratud aiaga. Sadama territooriumil on külmhoone, garaaž ja tehnikahoiuhoone. Olemas on kala vastuvõtupunkt, administratiivhoone ja külalistemaja. Lõpetamata on kalatööstuse ehitustööd, milles asuvad kala kiirkülmutusliin ja glasuurimisliin.

Alajõe sadam on kodusadamaks 28 kalapüügilaevale. Kevadel mõrrapüügi ja sügisel mutnikupüügi ajal kasutavad sadamat peale OÜ Peipsi Grupp Holdingu ja AS Peipsi Trade kalalaevade ka OÜ Omedu Rand, OÜ Laguna Daris jt laevad. Sadamat kasutab üle 40 kaluri. Sadamat kasutavad harrastuskalastajad. Arvestuslikult tuuakse sadamas aastas maale toorkala ~3 miljoni krooni väärtuses.

A.

B.

C.

Joonis 12. Alajõe sadam. A Vaade järve poolt sadamale. B. Vaade kaile. C. Vaade Alajõe sillalt sadama poole.

6.3 RANNAPUNGERJA

Üldse on Rannapungerjasse koondunud 100-110 mootorpaati ja paarkümmend purjejahti. Siia kuuluvad ka need, kes tulid üle Kauksist, pärast seda kui Kauksi kuulutati avalikuks rannaks. Enamus paate randuvad loodusliku kalda äärde.

Rannapungerjal asub kaks sadamakohta.

Rannapungerja erasadamakoht (5)

Joonis 13. Rannapungerja erasadamakoht (Maa-amet 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Rannapungerja külas Tudulinna vallas Ida- Virumaal
Omandivorm	era
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei

Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	Ranna 1 11526 m^2, Ranna 2 6586 m^2,
Sadama akvatoorium	Ranna 1 3130 m^2, Ranna2 1949 m^2,
Kaid	Kaks 20m pikkust ja kaks 30m pikkust
Süvis	Kai äärne sügavus 2 m.
Valve	jah
Elekter	jah
Vesi	jah

Piirkonna kõige korrastatum sadamakoht. Paadiomanikud on koondunud kahte kooperatiivi: *Rand 1* ja *Rand 2*, kus on kokku 77 registreerunud liiget. Tänaseks on *Rand 1* ümber-registreerunud korteriühistuks. Rajatud on slipp ja paigaldatud tõstekraanad.

Prügivedu on valla poolt korraldatud, reoveed juhitakse maa-alusesse mahutisse (3 rõngast).

A.

B.

Joonis 14. Rannapungerja erasadamakoht. A vaade sadamakohale. B Vaade endise kooperatiivi Rand 1 kaile

MTÜ Rannapungerja Sadam sadamakoht (6)

Joonis 15. MTÜ Rannapungerja Sadam (Maa-amet, 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Jõekääru Rannapungerja küla Tudulinna vald Ida- Virumaal
Omandivorm	*MTÜ Rannapungerja Sadam* kasutusvalduses.
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	ca 1ha
Sadama akvatoorium	-
Kaid	puitkaid
Süvis	Kai äärne sügavus 2 m.
Valve	-
Elekter	jah
Vesi	jah

Aastaid oli sadama kutselise kalapüügi osa soikunud. Kasutusele võetud uuesti 3-4 aastat tagasi. Väga suur huvi on sadama vastu harrastuskalastajatel. Momendil kasutab sadamat viis kalurit OÜ Tamme Autost. Sadamas baseerub pidevalt 1 laev (kuni 24 m), paate on sadamas üks. Olemas on külmutus- ja jahutusruumid kala lossimiseks ja ruumid sadamatöötajatele. Vett saadakse salvkaevust, on vaja rajada puurkaev.

6.4 LOHUSUU

Lohusuu sadam asub samanimelises alevikus Peipsi põhjarannikul. Sadam asub Avijõe suudmes. Oli endise kalurikolhoosi *Peipsi Laine* keskus.

Lohusuu sadamakoht (7)

Joonis 16. Lohusuu sadamakoht (Maa-amet, 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Järve tee 21 Lohusuu külas Lohusuu vallas Ida- Virumaal
Omandivorm	Sadam on antud MTÜ Lohusuu Sadam kasutusvaldusse 15. aastaks.
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	5,18 ha

Sadama akvatoorium	-
Kaid	kai pikkus on 100 m, 10 nummerdatud ja valgustatud sildumis-kohta
Süvis	kai-äärne veesügavus 1,2 m. suurim sügavus kai ääres on 2,3m
Valve	jah
Elekter	jah
Vesi	jah, puurkaev

Sadama territooriumil asub *AS Peipsi Trade* kalatöötlemise tsehh, mis müüb tooteid nii väliskui siseturule, külmhoone ja kala vastuvõtupunkt ning pooleliolev tinditsehh. Kodusadamaks on 53 kalalaevale, mis kuuluvad aktsiaseltsile *Peipsi Trade*, osaühingule *Laguna Daris* ja teistele kalandusettevõtjatele. Sadamat kasutab üle 60 kutselise kaluri ja lisaks nende abilised. Aastas tuuakse maale ~5,3 miljoni krooni väärtuses toorkala. Sadam tegutseb kalasadamana, huvilaevu ei teenindata.

A.

B.

Joonis 17. Lohusuu sadam. A. Vaade valgustusega kaile. B. Vaade kai algusele.

Kalma sadamakoht (9)

Joonis 18. Kalma sadamakoht (Maa-amet, 2009)

Üldandmed	
Asukoht	Kalma küla Lohusuu vald Ida- Virumaal
Omandivorm	era
Sadamaregistris	ei
Sadama eeskiri	ei
Arengukava	ei
Detailplaneering	ei
Sadama territoorium	2944 m^2,
Sadama akvatoorium	625 m^2,
Kaid	puitkai
Süvis	sügavus kai ääres on 1,8m
Valve	jah
Elekter	jah
Vesi	jah

Rajatud väikelaevade sadamana. Sadamat kasutab 5 laeva (kuni 24 m) ja 9 kalapaati. Kodusadamaks on 11 kalapüügialusele. Arvestuslikult tuuakse aastas sadamasse ca 1,5 miljoni krooni väärtuses toorkala

Joonis 19. Vaade Kalma sadamakohale

Ehkki kõigis käesolevas töös käsitletud sadamates on olemas veeliiklusalaseks tegevuseks kohandatud hooneid ja rajatisi, puudub registreerimata sadamatel võimalus osutada tasulisi sadamateenuseid sadama majandamiseks ning hankida EL fondidest toetusi sadamate arendamiseks.

Randumiskohad

Lisaks sadamakohtadele on mindud ja minnakse tänapäevalgi järvele ka kaldalt paati vette lükates. Aegade jooksul välja kujunenud lautrikohad on enamasti valitud hoolega loodusjõude arvestades. Looduslik sobivus on aktuaalne nüüdisajalgi, lisaks tuleb järgida planeeringute ja muude dokumentidega kehtestatud korda.

Igaüheõigus ei anna luba sildumiseks ja paadi kinnitamiseks eraomaniku paadisilda. Randumine kaldal ja pääs kallasrajale on lubatud kõigile.

Üha rohkem valmistatakse väikelaevu (mootorpaate, kaatreid jt), mis on transporditavad. Need ei vaja kindlat kaikohta sadamas vaid neid saab hoida treileril ja soovi korral lasta vette sobivas kohas. Seetõttu on tekkimas vajadus avalikult kasutatavate slipide (kaldteede) järgi, kust saab väikelaeva ohutult ja mugavalt vette lasta. Selliseid vähenõudlikke randumiskohti pole piisavalt. Nende otsimiseks on huviliste poolt koostatud sobilike slippide asukohtade nimekiri, mille võib leida internetist (http://www.ajakirinavigaator.ee/slipikohad). Uuringualal on märkimist leidnud kolm sobilikku slipikohta (joonis 21), mida soovitatakse kasutada, sest neile on lihtne juurde pääseda. Need asuvad aga eramaal ja nende massiline kasutamine võib ületada omaniku taluvuse piiri.

A. B.

Joonis 20. A. Rannapungerja randumiskoht 2007.a., B. Rannapungerja randumiskoht 2009. a.

A. B. C.

Joonis 21. A. Rannapungerja slipikoht, B. Kalmaküla slipikoht, C. Avijõe slipikoht

Tulevikuperspektiive silmas pidades oleks oluline üldkasutatavate /randumiskohtade/ slippide ehk kaldteede rajamine nendeks sobivatesse kohtadesse ja nende kasutuse reguleerimine.

7 SADAMATE JA SILDUMISKOHTADE KASUTAMISEGA SEOTUD HUVID

Enamasti teatakse hästi kodukoha probleeme. Märksa vähem teatakse maailmas ja isegi Eestis toimuvat. Pahatihti toimetakse muutunud keskkonnast hoolimata harjumuspärasel viisil edasi ja asutakse muutuste teele alles siis, kui valdav osa on seda teinud. See tähendab aja kaotust ja konkurentsis allajäämist.

On tähelepandav piirkonna väikesadamate arenduse mahajäämus võrreldes sellega, mida loodeti või taotleti, samuti võrreldes sellega, milline areng on aset leidnud Lääne-Eesti saarestikus ja Tallinna regioonis.

Piirkonna sadamate peamised kasutajad on siiani olnud kalurid. Samas võib nentida, et tegelikult ei ole piirkonna väikesadamad täielikult ära kasutanud oma potentsiaali sadamatena, rääkimata muudest teenustest mida sadamas võiks osutada (majutus, söögikohad, kalapüügivõimalused, väikelaevade rent, väikelaevade ehitus/remont, karavanide seisuplatsid jms). Navigatsioonihooaja lühiduse tõttu on eriti olulised sadamas pakutavad teenused millede tarbimine oleks võimalik ka talveperioodil.

Veeliikluse abil harrastatav turism/harrastus on laialdaselt levinud ja omab inimeste vaba aja veetmise viisina tähtsat rolli. Harrastusveeliikluse vabaks arenguks on eluliselt vajalik sobivate vahemaadega väikesadamate võrgustik sisevete piirkonnas.

Kuigi siseveetee arengupotentsiaal ja külastatavus võrreldes suuremate siseveeteedega teistes Euroopa regioonides ei ole just kõrge, on piirkonna sadamate arengupotentsiaal nende asukoha tõttu üldkasutataval siseveeteel piisavalt kõrge selleks, et sadamate arendusega jätkuvalt tegeleda.

Sadamate arendusel tuleb silmas pidada sadamakohtade asukohast tulenevat eripära. Piirkonna sadamakohad on sellest aspektist vaadatuna nii sarnaste kui ka erinevate kasutusvõimalustega sadamakohad. Sadamakohad täiendavad teineteist, pakkudes võimalusi terviklikuks arenduseks.

Kuna tegemist on üldkasutatava veetee ääres paiknevate sadamatega ning sadamate külastajad eeldavad, et neil on võimalik kasutada rahvusvaheliselt tunnustatud tasemel infrastruktuuri ja neile pakutakse rahvusvaheliselt tunnustatud tasemel teenust, siis tuleb rõhuda arendusele, mis vastaks külastaja ootustele.

Reaalselt vajalik investeeringuvajadus haakub teemaga optimaalsete sadamate valik. Mõistlik oleks esmajärjekorras välja arendada sadamad, mis ei asu teineteise vahetus läheduses, vaid mille mõjuala hõlmaks võimalikult suurt osa Peipsi rannikust.

Ida-Viru maakonna arengukavad ja planeeringud toetavad sadamatevõrgustiku loomist ja turismi arendamist piirkonnas, mis tõstaks piirkonna sotsiaalmajanduslikku taset. Planeeringud suunavad tasakaalustatud arengut piirkonnas.

Ida-Virumaa turismi tegevuskavas 2003–2006 on lõunaregiooni arendamiseks vajalike prioriteetsete tegevuste seas juba 2002. aastal loetletud muuhulgas Vasknarva sadama ja piiriületuspunkti väljaehitamine ning Peipsi järvega seotud turismiteenuste (paadi- ja jetilaenutus, mootorkaatri ja jahiga järvekruiisid, kalastus) väljaarendamine, järveäärse matkamarsruudi väljatöötamine (Vasknarva-Mustvee).

Peipsi järve turismikoostööprojektide käivitamine (esmalt Vasknarvast Värskani, seejärel koos Vene poolega) lähtudes Peipsist kui terviksihtkohast, samuti purjekatele, jettidele ja paatidele mõeldud randumiskoha väljaehitamine Alajõel – vallakeskus, kus lõpeb lääne poolt tulev asfaltkattega maantee. Seega on alust mõelda ka vallasisestele lühisõitudele väikelaevadega marsruudil Alajõe-Vasknarva. Et sama tegevuskava räägib ka maakonna lõunaregioonis Peipsi rannikul asuva Rannapungerja randumiskoha väljaehitamist (purjekatele, jettidele, paatidele), on mõeldavad teisedki maakonnasisesed väikelaevade lühi-marsruudid. Varem või hiljem hakkavad Peipsil sõitma jahid. Seda enam, et maakonna territooriumile jääb ka Lohusuu sadam.

Projekti "Peipsi veetee" käigus valminud arengukava "Veeturismi arengukava aastateks 2005–2010" toob välja uute (vee)turismimarsruutide kavandamise, mis läbivad kohalikke vaatamisväärsusi, kaasavad aktiivselt elanikkonda ning väärtustavad kohalikku eripära sealhulgas turismiveetee kavandamise, lähtudes kohalike sadamate arengustrateegiatest.

Peipsi kalanduspiirkonna strateegia aastateks 2009–2013 koondab arengueesmärgid ja tegevused kalakäitlemise, kalandustoodete otseturustamise, kalandusturismi ja rannakülade taaselustamiseks ning säästvaks arenguks. Otse loomulikult arvestab see eelkõige kalanduse ja kalurite huve ja põhisuunaks on kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine, mis peab tagama 2013. aastaks Peipsil optimaalse ja kõikidele nõuetele vastavate sadamate võrgustiku, kuid näeb ühe eesmärgina ka Peipsi kalanduspiirkonnas kvaliteetse kalandusturismi teenuse pakkujate arvu tõstmine kolmandiku võrra ning töötada välja sihtgruppidele suunatud kalandusturismi paketid.

Ülevaatele toetudes võib järjestada tegevussuuna üldised prioriteedid alljärgnevalt:

- kaide laiendamine ja uuendamine ning tehnosüsteemi muutmine;
- külmhoone, laohoone ja hulgimüügihoone, paadikuuri ja püügivahendite hoiuruumi ehitamine või uuendamine;
- olmehoone või -ruumi ehitamine ja uuendamine;
- elektri- ja veevarustuse ehitamine ja uuendamine;
- tolmuvaba teekatte paigaldamine või uuendamine;
- laeva hooldamise ja remondiseadme ostmine ja paigaldamine;
- kütusetankla ehitamine ja uuendamine;
- jäätmete käitlemiseks ja kahjutustamiseks vajaliku seadme ja inventari ostmine ja paigaldamine.

7.1 Alajõe vald

Vastavalt valla arengukavale on eesmärgiks väikesadamate arendamine Vasknarvas ja Alajõel.

Alajõe sadama häireteta kasutamiseks on aastatele 2009-2011 kavandatud Alajõe jõe suudme süvendamine.

Aastaks 2013 ehitatakse Alajõe ja Vasknarva külades väike-, jahi- ja külalissadamad, et elavdada turismi kohalikul tasandil ning luua transpordivõimalus riikide vahel.

Selleks tuleb kindlaks määrata sadamate ametlik staatus ning need registreerida. Järgmiseks on vaja luua minimaalsed tehnilised võimalused nende sadamate kasutamiseks turismi

väikelaevade poolt (faarvaater, pontoonid, randumine, valvesüsteem, elektrivarustus, joogivesi ja kanalisatsioon).

Alajõe sadamas on vaja investeerida kaide pikendamisse (kuni 200 m), territooriumi tolmuvabasse kattesse jne. Kõik olemasolevad ehitised vajavad renoveerimist ning kasutatavad tehnoloogiad tänapäevastamist ja uuendamist.

7.2 Tudulinna vald

Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et turismisektori olulisemaks tugevamaks arengupiirkonnaks on Rannapungerja. Olemas on head looduslikud eeldused kalastamise, veeharrastuste ja rannapuhkusega seotud turismiteenuste arendamiseks. Piirkond jääb Via Hanseatica (Jõhvi-Tartu-Valga maantee) arenguvööndisse, mis olulise transpordikoridorina loob head võimalused turistide liikumisele piirkonda.

Peipsi sadamakohtade probleemiks on nn liikuvad liivad, mis nõuavad kulukate ning mahukate muulide lainetõkete rajamist või regulaarset sissesõiduteede süvendamist. Nagu teistes Peipsi äärsetes sadamakohtades on Rannapungerjal probleemiks uhtliiv. Jõesuuet ei ole 1995. aastast süvendatud. Probleeme on mootorpaatide sadamakohtadest järvele pääsemisega.

A.

B.

Joonis 22. A. Rannapungerja rand 2007. a ., B. Rannapungerja rand 2009. a.

Töö koostamisel on eeldatud, et varem või hiljem kujuneb Rannapungerja sadamaid külastava suurima laeva suurimaks süviseks 1,7 meetrit (ka madalate veeseisude ja samaaegselt esineva tormi korral). Töö koostaja eeldab, et sellise laeva vastuvõtmiseks on vaja muulid viia veesügavuseni kuni 3,5 m. Töö koostaja ei käsitle praegusel juhul lahendusi, mis näevad ette muulide pikkuse ja veesügavuse kasvatamist etapiti.

Muulide esialgne ehitusmaksumuse hinnang on toodud lisas 6. Ehitusmaksumuse hinnang sisaldab uurimis- ja projekteerimistööde maksumust, muulide ehitusmaksumust, laevatee rajamise ja süvendustööde maksumust koos randla täitetöödega, kavandatavate tööde ja tegevuste asjatundja poolset hangete läbiviimise assisteerimist ja järelevalvet, reservi ettenägemata kuludeks 50% ja käibemaksu 20%.

Skeemid 1 ja 2 Rannapungerja muulide esialgse ehitusmaksumuse hinnangu juurde

SKEEM 1: LAINETUSE SUUNAD, TUULEAJU PIKKUSED VEEALAL JA VEESÜGAVUSED

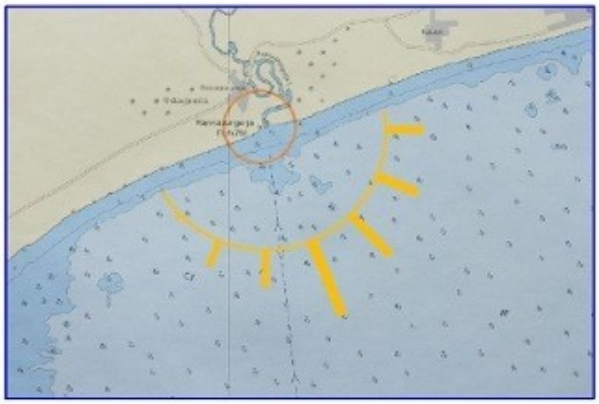

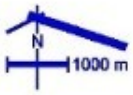

Suund	Tuuleaju pikkus veealal ja veesügavused
E	31 km veeala sügavusega 5...8 m
ESE	36 km veeala sügavusega 5...9 m
SE	46 km veeala sügavusega 5...9 m
SSE	66 km veeala sügavusega 5...10 m
S	31 km veeala sügavusega 5...8 m
SSW	23 km veeala sügavusega 5...7 m
SW	5 km veeala sügavusega 5...6 m

SKEEM 2: MUULI ASEND (HENDRIKSON & KO, 2009-12-04)

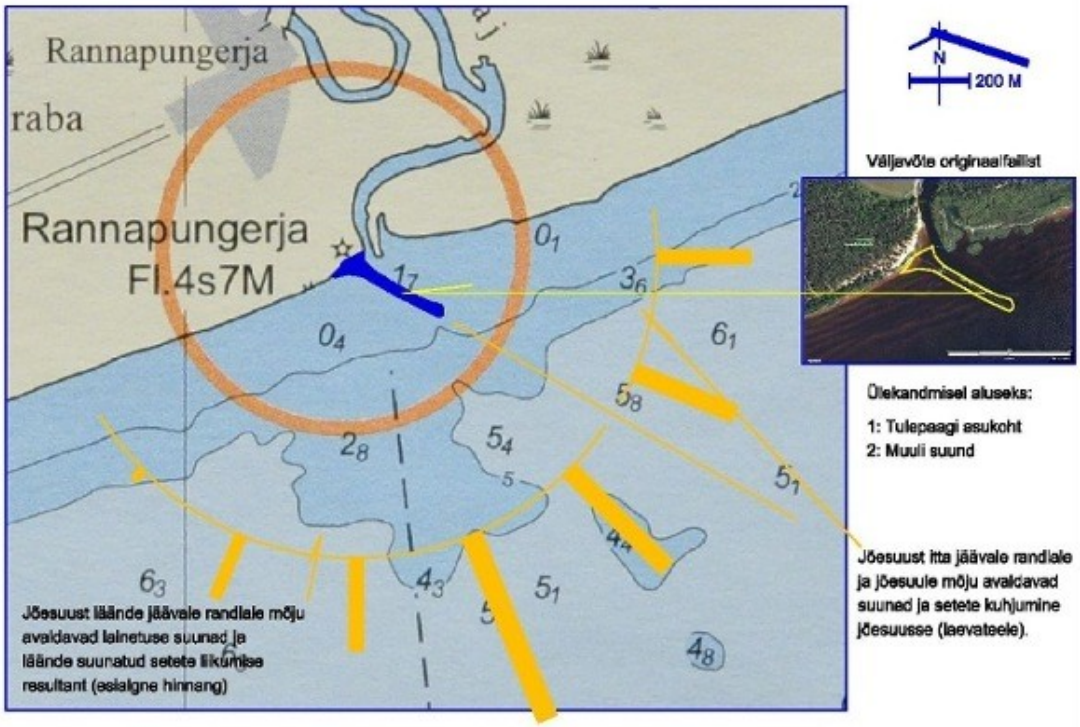

Skeemil 2 toodud muuli (läänemuuli) asendi olulisemad puudused (esialgne hinnang)

1 Selline ühe muuliga lahendus jätab kaitseta laevatee idakaarte lainetuse eest. Selle tulemusena kuhjuvad järve randlal liikuvad setted muuli idaküljele ja ummistavad laevatee.

2 Selline ühe muuliga lahendus suunab idakarte lainetuse ja veemassi jõesuusse. Kuigi olukord on nüüd lõunakaarte tormide korral oluliselt parem, on jõesuusse idakaarte tormide ajal ohtlik siseneda.

3 Selline muuli asend (läänemuul) suunab kirdesuunaliste tormide korral läänepoolsele randlale suurema laineveemassi, kui praegu. Kuigi mistahes muuli rajamisega rikutakse randla tasakaalu, võib muulist läände jääv osa (supelrand ja maastikukaitseala) sattuda oluliselt ulatuslikuma erosiooni mõju alla.

Märkus Skeemide 1 ... 8 juurde:
Skeemide aluseks on kasutatud kaarti 650 - Peipsi järv Mustveest Vasknarvani M1:50000. Väljavõtete mõõtkava graafiline täpsus 2%.

Skeemid 3 ja 4 Rannapungerja muulide esialgse ehitusmaksumuse hinnangu juurde

SKEEM 3: LAEVATEE ALTERNATIIVID 1 ... 4

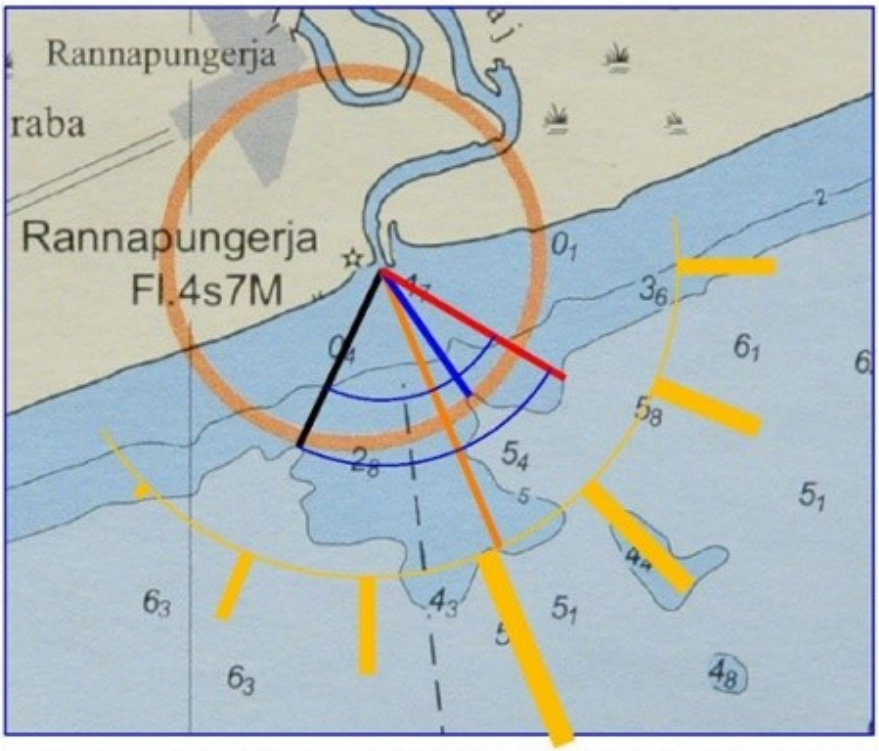

Alternatiiv 1:

Laevatee piki sügavikku (Maa-ammeti ortofotol). Muulide mõju randlale puudub.

Alternatiiv 2:

Lühima pikkusega laevatee 5 m samasügavusjooneni.

Alternatiiv 3:

Laevatee kõrgelma laine suunal (SSE)

Alternatiiv 4:

Laevatee suunal SSW 5 m samasügavusjooneni.

SKEEM 4: MUULIDE ASENDID EHITUSMAKSUMUSE ESIALGSEKS HINNANGUKS

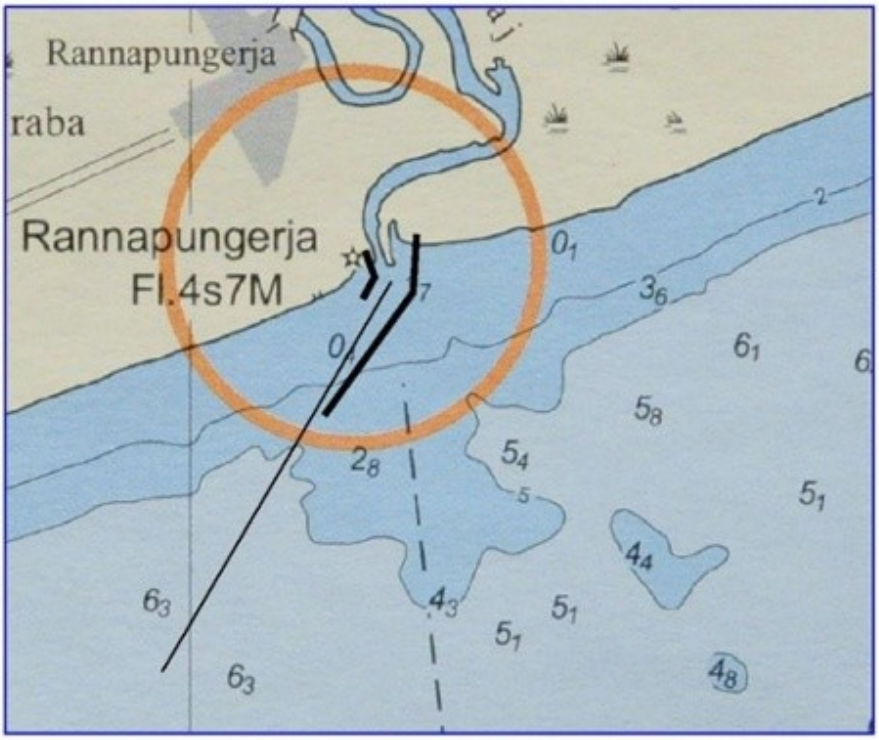

Alternatiiv 4:

Laevatee suunal SSW 5 m samasügavusjooneni.

Laevatee 530 m
Läänemuul 150 m
Idamuul 660 m

1 m materjalimahukus:
Läänemul - väga madal
Idamuul - väga kõrge

Skeemid 5 ... 8 Rannapungerja muulide esialgse ehitusmaksumuse hinnangu juurde

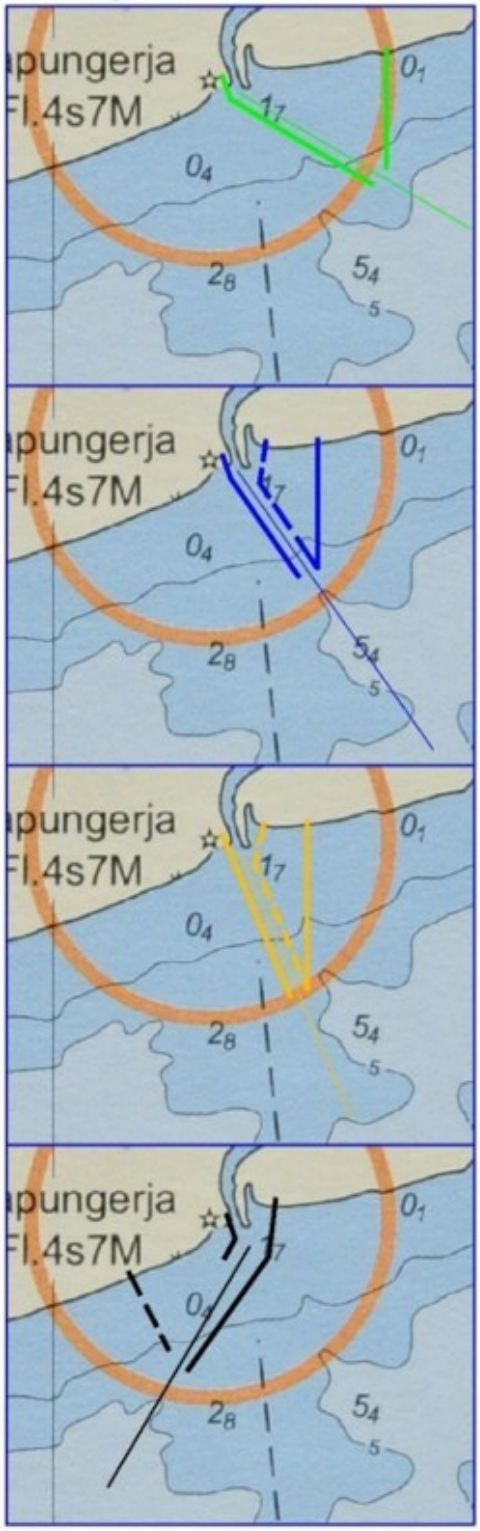

SKEEM 5: MUULID LAEVATEE ALTERNATIIVILE 1

Alternativi kirjeldus	Arv ja ühik
Laevatee pikkus järves 3,5 m veesügavuseni	540 m
Läänemuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni	640 m
Idamuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni	410 m
Muulide kogupikkus	1050 m
Läänemuuli 1 meetri keskmine materjalimahukus	Kõrge
Idamuuli 1 m keskmine materjalimahukus	Keskmine
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes kõrvaldatud olulised puudused	1, 2
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes kõrvaldamata olulised puudused	3

SKEEM 6: MUULID LAEVATEE ALTERNATIIVILE 2

Alternativi kirjeldus	Arv ja ühik
Laevatee pikkus järves 3,5 m veesügavuseni	420 m
Läänemuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni	490 m
Idamuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni (täisjoon)	440 m
Muulide kogupikkus	930 m
Läänemuuli 1 meetri keskmine materjalimahukus	Keskmine
Idamuuli 1 m keskmine materjalimahukus	Keskmine
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes kõrvaldatud olulised puudused	1, 2
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes leevendatud olulised puudused	3

SKEEM 7: MUULID LAEVATEE ALTERNATIIVILE 3

Alternativi kirjeldus	Arv ja ühik
Laevatee pikkus järves 3,5 m veesügavuseni	530 m
Läänemuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni	600 m
Idamuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni (täisjoon)	570 m
Muulide kogupikkus	1170 m
Läänemuuli 1 meetri keskmine materjalimahukus	Keskmine
Idamuuli 1 m keskmine materjalimahukus	Keskmine
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes kõrvaldatud olulised puudused	1, 2
Skeemil 2 toodud lahendusega võrreldes leevendatud olulised puudused	3

SKEEM 8: MUULID LAEVATEE ALTERNATIIVILE 4

Alternativi kirjeldus	Arv ja ühik
Laevatee pikkus järves 3,5 m veesügavuseni	530 m
Läänemuuli pikkus tulepaagi piirkonnas (täisjoon)	150 m
Idamuuli pikkus 3,5 m veesügavuseni	660 m
Muulide kogupikkus	810 m
Läänemuuli 1 meetri keskmine materjalimahukus	Väga madal
Idamuuli 1 m keskmine materjalimahukus	Väga kõrge
Skeemil 2 tooduga võrreldes kõrvaldatud puudused	1, 2, 3

Lisanduda võiv probleemistik:
Supelranna kasutus jõesuu piirkonnas ja idaranna erosiooni teke.

Märkus Skeemide 4...8 juurde:
Materjalimahukuse gradatsioon on tinglik (5 palli) ja kirjeldab muuli rajamiseks vajaliku materjali keskmist vajadust 1 m muuli pikkuse kohta.

7.3 Lohusuu vald

Peamine turismimagnet on juba kolm aastat korraldatud suvine kalalaat, mille käigus pakutakse lisaks kala ja kalatoodete müügile muuhulgas vaadata näitust kalapüügivahenditest ja sõiduvõistlust kuival maal, aga ka võimalust sõita laeva, jeti ja kanuuga.

Sadam vajab investeeringuid tolmuvaba teekatte paigaldamiseks, kai pikenduseks ja kalurite olmehoone ehitamiseks, püügivahendite hoiuruumide ehitamiseks, kala lossimiseks ja ladustamiseks tõstuki ostmiseks ning külmutussüsteemide renoveerimiseks.

Kalma

Eelmise sajandi 80ndatel kasutati sadamat väikepaatide tarbeks. 90ndatel võeti sadam taas-kasutusse ja kasutus suureneb.

Sadama kai on puidust ja vajab renoveerimist, puudub valgustus. Sadama-ala vajab tolmuvaba katet. Sadamas puuduvad hoonestus, kuid selle ehitamiseks on olemas projekt. Püügivahendeid hoiustatakse kõrvaloleval kinnistul.

Kala transporditakse peale lossimist otse tööstusesse. Pärast renoveerimist suurenevad lossitavad kalakogused, kuna firmad kasutavad momendil lossimiseks ka juhuslikke kohti.

Sadam asub Loode-Peipsi hoiualal (Natura 2000 linnuala).

Püügiperioodil kasutavad sadamat igapäevaselt OÜ Kalma Kaubadus, OÜ Kalma Kala ja OÜ Peipsi Plussi kalurid (kokku 30 kalurit).

Lohusuu

Lohusuu sadam asub Sahmeni hoiualal (Natura 2000 loodusala), ala kood on EE0070126. Hoiuala kaitse-eesmärk on vähe- kuni kesktoitelise mõõdukalt kareda veega järvede kaitse ning hariliku tõugja (Aspius aspius) elupaiga kaitse.

Kehtivad looduskaitseseadusest hoiualadele tulenevad piirangud. Sadama arendamine eeldab vastavale alale kehtivate planeeringute ülevaatamist, samuti keskkonnamõjude hindamist.

Sadam vajab investeeringuid tolmuvaba teekatte paigaldamiseks, kai pikenduseks ja kalurite olmehoone ehitamiseks, püügivahendite hoiuruumide ehitamiseks, kala lossimiseks ja ladustamiseks tõstuki ostmiseks ning külmutussüsteemide renoveerimiseks.

Loodetavasti mõistetakse rannakülades, et väikesadam on rannaelu keskus ja maaelu arenguks ettenähtud rahastamise summade toel võime juba lähiajal näha üha rohkem korrastatud väike-sadamaid, kus kalapüügilt naasnud kaluripaat on kõrvuti rannaelu uudistama ja kalarooga maitsma tulnud turisti jahtlaevaga.

8 SADAMATE JA SILDUMISKOHTADE NING NENDE MÕJUPIIRKONDADEST TULENEVAD PIIRANGUD

Sadamaseadus sätestab sadamateenuse osutamisele ning sadama pidajale ja sadama-operaatorile laevaliikluse ohutuse ja turvalisuse ning keskkonnakaitse nõuded, samuti vastutuse nende nõuete rikkumise eest ja reguleerib riikliku järelevalvega seonduvaid toiminguid meresadamates ning laevatatavatel sisevetel ja nendega piirnevate veekogude laevatatavates suudmetes (edaspidi laevatatavad siseveed) asuvates sadamates.

Väikesadamale, kus ei osutata tasulisi sadamateenuseid kohaldatakse sadamaseadust osaliselt. Väikesadama sadamakapten atesteerimisele ei kuulu. Väikesadama sadamakaptenil peab olema vähemalt väikelaevajuhi tunnistus.

Sadam peab olema kantud sadamaregistrisse. Taotluse sadama registreerimiseks sadama-registris esitab sadama pidaja.

Sadamal peab olema akvatoorium, et võimaldada ohutu laevaliikluse korraldamist sadama-teenuse osutamisel. Akvatooriumi määrab Vabariigi Valitsus. Akvatooriumi määramisel kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega akvatooriumi piirid.

Kohalikule omavalitsusüksusele kuuluval laevatataval siseveekogul asuva sadama akvatooriumi määrab kohaliku omavalitsusüksuse volikogu. Akvatooriumi määramisel kehtestab volikogu otsusega akvatooriumi piirid. Sadama akvatooriumi määramisel kehtestab akvatooriumi määraja vajaduse korral täiendavad tingimused sadamasse sissesõidu korral-damiseks ja sissesõidutee märgistamiseks looduses. Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu võib akvatooriumi kasutamisele kehtestada muid täiendavaid tingimusi.

Taotlus akvatooriumi määramiseks esitatakse Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumile. Kohalikule omavalitsusüksusele kuuluval laevatataval siseveekogul asuva sadama akvatooriumi määramiseks esitatakse taotlus vallavalitsusele.

Akvatooriumi määramiseks peab taotleja koos taotlusega esitama:

- akvatooriumi piiripunktide koordinaadid;
- akvatooriumi plaani;
- põhjenduse akvatooriumi suuruse otstarbekuse kohta;
- akvatooriumil kavandatava laevaliikluse kirjelduse;
- kui üld- või detailplaneeringus on määratud sadama asukoht, siis väljavõtte vastavast planeeringust;
- omandi- või kasutusõigust tõendavad dokumendid sadama maa-ala kinnistu või maatüki kohta;
- piirneva kinnistu või maatüki omaniku notariaalselt kinnitatud nõusoleku, kui taotletava akvatooriumi kaldapiiripunktid asuvad väljaspool taotleja omandis oleva või muul õiguslikul alusel kasutatava kinnistu või riigi omandis oleva maaüksuse puhul taotleja valduses oleva maaüksuse piire.

Akvatooriumi määramiseks peab olema Veeteede Ameti kooskõlastus, mille taotleb

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium või valla- või linnavalitsus.

Kui akvatooriumi määrab või selle kehtivust pikendab Vabariigi Valitsus, peab lisaks Veeteede Ameti kooskõlastusele olema vallavolikogu kooskõlastus, välja arvatud juhul, kui kehtiva üld- või detailplaneeringuga on juba määratud sadama asukoht.

Sadama ja sadamarajatise turvalisuse riskianalüüsi viib läbi Veeteede Amet. Riskianalüüsi läbiviimise kohta koostatakse riskianalüüsi aruanne. Sadamarajatiste arvu ja piirid sadamas määrab Veeteede Amet turvalisuse riskianalüüsi tulemuste põhjal, arvestades vajaduse korral sadama pidaja ettepanekut.

Sadama pidaja korraldab laevaheitmete vastuvõtmise laevadelt ja muudelt veesõidukitelt, mida see sadam teenindab.

Liigiti kogutud laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmisel tuleb vältida eri liiki laevaheitmete ja lastijäätmete segunemist. Sadama pidaja peab tagama piisavate vastuvõtuseadmete kättesaadavuse sadamas, et täita sadamat külastavate laevade vajadused. Kui sadama pidaja ei tegele ise vahetult jäätmekäitlusega, peab tal olema sõlmitud leping jäätmete vastuvõtjaga, kellel on teenuse osutamiseks piisavad vastuvõtuseadmed.

Sadam peab olema varustatud reostuse lokaliseerimiseks ja likvideerimiseks vajalike tehniliste vahenditega, arvestades sadama suurust, osutatavaid sadamateenuseid, käideldavaid kaupu ja sadama asukohta. Sadama pidaja korraldab reostuse avastamist ja likvideerimist akvatooriumil, informeerides reostuse avastamisest viivitamata Keskkonnainspektsiooni, Häirekeskust, Piirivalve operatiivinformatsiooni- ja mereseirekeskust ning Veeteede Ametit.

Avalikult kasutataval veekogul puudub kallasrada sadamas. Nimetatud juhul peab kallasraja sulgeja kinnise territooriumi tähistama ja võimaldama kinnisest territooriumist möödapääsu

Planeeringute ja ehitusprojektide koostamisel tuleb järgida majandus- ja kommunikatsiooniministri 06.12.2002. a. määrusega nr 26, Ehitustegevuse kord veeteel või navigatsioonimärgi vahetus läheduses või piirkonnas[12].

8.1 Liikluspiirangud

Eesti merealade üldkasutatavatel veeteedel ja laevatatavatel sisevetel reguleerib väikelaevade liiklemist meresõiduohutuse seadus. Muudel sisevetel ja avalikel veekogudel liiklemist reguleerib Veeseadus ning kohalike maa- ja omavalitsuste määrused.

Veeteede Amet kehtestab piiranguid lähtudes meresõidu ohutusest meresõiduohutuse seaduse alusel:

- Liiklusskeemid
- Ankrualad (määratletud tegevusteks)
- Eripiirkonnad

Teavitamine p1 ja p2 (üldkasutataval veeteel ja laevatatavatel sisevetel) – Veeteede Ameti navigatsiooniteabes.

12 RTL 2002, 138, 2022

Maavalitsused võivad seada piiranguid (KOV ettepanekul):

- Looduskaitseseaduse alusel – supelrannad;
- Veeseaduse alusel - piirangud veealade avalikuks kasutamiseks.

Teavitamine - avaldamine väljaandes Ametlikud Teadeanded ja vajadusel kohalikus perioodikas, signaalmärgid

Sadamad saavad seada piiranguid Sadamaseaduse alusel:

- Liikluskord sadama akvatooriumil ja vajadusel ka sissesõiduteel
- Sisevetel ka sadama akvatooriumiga piirneval veealal – lainetuse tekitamise keeld, jne

Teavitamine - Sadama eeskirjas, signaalmärgid.

Sadamakoht külgneb vahetult naaberriikide kontrolljoonega Narva jõe faarvaatril. Selle puuduse mõju on leevendatav naaberriikide vaheliste kokkulepetega jõe keskosa veeala kasutuse osas.

9 TEHNILISED INFRASTRUKTUURID

9.1 Teed

9.1.1 ALAJÕE VALD

Alajõe valda läbivad riigi tugimaantee Jõhvi-Vasknarva (32) ja kolm kõrvalmaanteed Kauksi-Vasknarva (13111), Karjamaa-Remniku (13159), mis kulgeb järvele lähemal ja Iisaku-Alajõe (13112).

Kauksi-Vasknarva (13111) maanteel on ehitatud 1981 a. Alajõge ületav sild, mille pikkus on 32,5m ja laius 10m

Teede üldine pikkus on 49,4 km, kohalike omavalitsuse omanduses on 5,31 km, milles ainult 0,31 km on asfaltkattega.

Teede probleem kavas lahendada pärast projektide läbiviimist, mis on orienteeritud valla eelarve suurendamisele ja tee infrastruktuuri loomisele (märgid, viidad, kaardid, majade numeratsiooni tänavate nimetuste ja süsteem).

Aastaks 2013 on kavas ehitada kergliiklustee Vasknarva uuskülast Uusküla külani. Sellega tõstetakse liiklusohutust, suurendatakse paikkonna köitvust, sisustatakse noorte vaba aega, luuakse võimalusi tervisliku eluviisi harrastamiseks.

Joonis 23. Karjamaa küla läbiv Kauksi-Vasknarva kõrvalmaantee (13111)

9.1.2 IISAKU VALD

Valda läbib Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3). Ranna-alale viivad kolm kõrvalmaanteed Sälliku-Kuru (13152), Kauksi-Kuru (13153) ja Kauksi-Vasknarva (13111). Eelnimetatud teed on kõvakattega ja suhteliselt heas korras.

Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3) ületab vallas Kauksi oja kahes kohas. Tamme sild on ehitatud 1960.a ja renoveeritud 1993.a 13,6 m pikk ja 10m lai, Kauksi kohal on oja ületamiseks ehitatud truup.

Valla teid on kogupikkusega 27,9 km. Kruusateede olukord on üsna halb. Olukorra parandamiseks on vaja katta teed uue kruusakihiga.

9.1.3 TUDULINNA VALD

Riigi põhimaantee Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3) läbib valda 4,03 km ulatuses. Sellelt saab alguse tugimaantee Rakvere-Rannapungerja (88), mis on kõvakattega ja korras.

A.

B.

Joonis 24. A. Rannapungerja jõe sild (3), B. Kergliiklustee Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3) ääres ja Rannapungerja jõe suudmealale suunduv kohalik tee

Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3) ületab Rannapungerla jõe. Sild (joonis 24) on ehitatud 1957.a ja renoveeritud 1994.a. Sild on 51m pikk ja 8m lai.

9.1.4 LOHUSUU VALD

Lohusuu valda läbib rannaga paralleelselt riigi Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3). Lohusuu alevikust suundub Avijõega paralleelselt loodesse Lohusuu-Maetsma kõrvalmaantee (13161), mis on osaliselt kattega ning osaliselt pinnas- ja kruusatee.

Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee (3) ületab valla piires nelja erinevat jõge. Üle Avijõe on 1985.a ehitatud ja 2006.a renoveeritud 44,5m pikkune ja 10mlaiune sild. Üle Tammispea jõe on 1957.a ehitatud 4,6m pikkune ja 8m laiune sild. Üle Ninasi oja on 1954.a ehitatud 4,7 m pikkune ja 9m laiune sild. Üle Piilsi jõe on 1997 a ehitatud 13,5m pikkune ja 10 m laiune sild.

Järgnevalt on toodud ala läbivate teede liikluskoormus (tabel 2).

Tabel 2. Riigi maanteede klass ja liiklussagedus uuritaval alal (Maa-amet Geoportaal/Maanteeameti kaardirakenduse andmed)

Tee nr	Tee nimetus	Tee klass	Ööpäeva keskmine liiklussagedus	Loendamise aasta
3	Jõhvi-Tartu-Valga põhimnt	Lõigul 59,984...62,551 km - IV	**1528** Lõigul 50,497...69,590 km (sõidu-ja pakiautod 88%; veoautod ja autobussid 4%; autorongid 8%)	2008
		Lohusuu alevikus (lõigul 56,984...59,984 km) - linn, alev, alevik		
		Lõigul 50,497...56,984 km - IV		
		Rannapungerjast Iisaku suunas (lõigul 38,787...50,497) - III		
32	Jõhvi-Vasknarva tugimnt	Lõigul 36,705...49,927 – V klass	**361** Lõigul 19,125...49,927 km (sõidu-ja pakiautod 97%; veoautod ja autobussid 2%; autorongid 1%)	2008
88	Rakvere-Rannapungerja tugimnt	Lõigul 63,328...70,781 km - V	**266** Lõigul 63,328 ... 70,781 km (sõidu-ja pakiautod 81%; veoautod ja autobussid 3%; autorongid 16%)	2008
13111	Kauksi-Vasknarva kõrvalmnt	Lõigul 0,000...29,631 - klassita	**240** Lõigul 0,000...17,000 km	1998
			190 Lõigul 17,000...29,631 km	2000
13112	Iisaku-Alajõe kõrvalmnt	Lõigul 0,000...10,649 - V	**560** Lõigul 0,000...10,649 km (sõidu-ja pakiautod 89%; veoautod ja autobussid 11%)	2006
13114	Kalma-Mustvee kõrvalmnt	V	**370** Lõigul 0,000...1,000 km	2004
			400 Lõigul 1,000... 2,620 km	1997
13152	Sälliku-Kuru kõrvalmnt	klassita	**186** Lõigul 0,000...6,637 km (sõidu-ja pakiautod 93%; veoautod ja autobussid 6%; autorongid 1%)	2006
13153	Kauksi-Kuru kõrvalmnt	klassita	**128** Lõigul 0,000...3,885 km (sõidu-ja pakiautod 91%; veoautod ja autobussid 8%; autorongid 1%)	2006
13159	Karjamaa-Remniku kõrvalmnt	klassita	**180** Lõigul 0,000...2,644 km	2002

13161	Lohusuu-Maetsma kõrvalmnt	Lohusuu alevikus (lõigul 0,000...2,395) linn, alev, alevik	**210** Lõigul 0,000...7,933 km	2000
13162	Kalma-Avinurme kõrvalmnt	klassita	**130** Lõigul 0,000...7,911 km	2001

10 PUHKEALAD

Peipsi randade kohta on Ida-Virumaad puudutavate tööde raames tehtud erinevaid uuringuid ja kavasid. Mitmed kavad haakuvad turismi- ja puhkemajandusega. Piirkond on suure rekreatiivse potentsiaaliga, mida on seni vähe kasutatud. Ida-Virumaa turismi arengukava toob ühe omanäolise alana välja Peipsi põhjakalda oma pikkade liivarandadega, mis on olnud hinnatud suvituspiirkond juba aastakümneid.

Peipsi põhjakalda kliimatingimustel on mitmeid arvestatavaid soodsaid erijooni. Peipsi kui suure veekogu lähedal ilmnevad rannikukliima tunnused: pilvisus on väiksem ja päikesepaiste kestus seetõttu suurem kui sisemaal. Sajupäevi on vähem ja sademete hulk on väiksem võrreldes sisemaaga. Iseloomulik on ka päiksepaistelistel suvepäevadel briis, mis kannab rannale järve kohalt jahedamat õhku. Tugevaks küljeks on randade orienteeritus lõunasse, mis loob soodsad tingimused rannal viibimiseks terveks päevaks. See on oluline ka selles; et soodustab Peipsi kui madala veekogu, veemassi kiiremat soojenemist võrreldes merega. Kesksuveks jõuab soojeneda kogu veemass, selle tõttu ei saa tugevad tuuled siin kaasa tuua veetemperatuuri järske langusi. Järve põhi sügavneb laugelt ja kogu põhjakalda ulatuses pole teada kohti, mis oleks ohtlikud suplemiseks. Põhjatuulte eest on rannad kaitstud rannaastanguga ja sellel kasvava metsaga.

Peipsi põhjakalda rannad on kasutatavad nii organiseeritud puhkealadena kui ka puhkajatele, kes ei taha enda siduda puhkekodu, või muu asutustega. Vastavalt rannatüübile on eristatavad puhkuseks sobivad, vähesobivad või sobimatud alad.

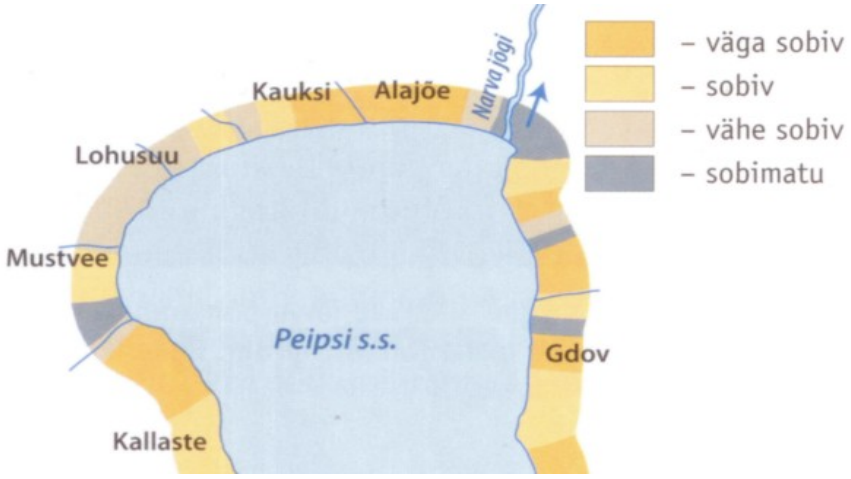

Joonis 25. A. Peipsi põhjakalda sobivus puhkealadeks (Peipsi, 2008)

Puhkuseks hästi sobiv ala on plaažiga liivarand Kauksi ojast kuni peaaegu Narva jõe suudmeni. Tuleb aga arvestada, et Remniku ja Vasknarva vahel ulatub soostunud ala põhjast vahetult rannavallini, mistõttu selle rannalõigu ulatus (s.o. sügavus) on väike.

Puhkuseks sobivad alad jäävad Lohusuu ja Rannapungerja vahele ning sobimatud on roostikku kasvanud rannaalad Lohusuust Mustvee poole.

Seoses oodatava veetaseme tõusuga (vt ptk 1.5) võib lähema paarikümne aasta jooksul prognoosida randade, eriti Peipsi põhjakalda randade, murrutuse suurenemist. Samuti on märgatav trend viimaste aastakümnete jooksul olnud roostike levik piki randa põhja poole (joonis 26). Kohati üle kolme meetri kõrgune roostik ulatub enamasti kuni meetrisügavusse vette ja tema laius võib olla paarikümnest paarisaja meetrini. Vaid Peipsi põhja- kaldal on veel ilma roostikuta vaba vett. Loomulikult ei vähenda see ainult puhkealade atraktiivsust vaid ka rannaalade liigirikkust.

Roostiku tõrjumisel võiks ideaalis olla kombinatsioon niitmisest ja keskmise koormusega karjatamisest (Loode-Peipsi hoiuala...., 2009). Niita tuleks igal aastal vähemalt üks kord. Roostiku tõrjumiseks oleks efektiivseim aeg juuli keskpaigast augusti lõpuni, vajadusel ka vee alt. Enamasti ei tule roo niitmisel vee alt minna sügavamale kui 0,8 m. Kindlasti ei lubata keemilist tõrjet.

Vajalik on planeerida hoiualalt tuleva roomassi utiliseerimine. Roogu ranna äärde maha vedelema jätta ei tohi. Roostiku eemaldamisel ning rannaniitude taastamisel tuleb planeerida ka edasist hooldust niitmise või karjatamisega.

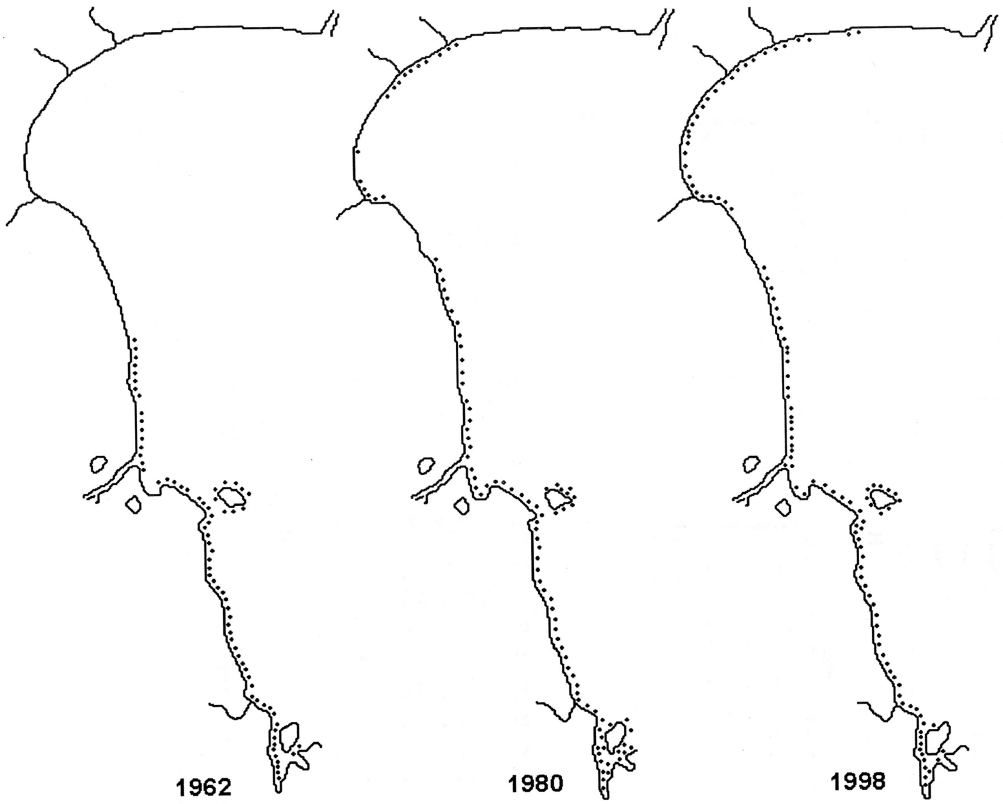

Joonis 26. A. Peipsi järve kaldal roostike levik. (Suureneva veetranspordi...2005)

Peipsi põhjakalda rannaala pakub eelkõige puhkuse- ja loodusturismi arendamisvõimalusi. Siinsetel puhkealadel on kaks tipphooaega: suvine (loodusturism, rannapuhkus, vee- ja kalasport) ja talvine (kala- ja jahimehed ning suusasportlased). Peipsi järv on madalaveeline ja kattub talviti täielikult jääkattega, mis võimaldab Euroopas üsna omalaadset kalapüügivõimalust jäält. Suvel soojeneb järve vesi keskmiselt 22 kraadini, madalas kuni 25

kraadini. Suvisel hooajal leiab rand aktiivset kasutust enamasti *metsikult* kuna piirkonna turismi teenindavad infrastruktuurid on veel välja arendamata.

Peipsi põhjakalda puhkepiirkonnas peaks kindel koht kuuluma veespordile. Väljasõidud järvele laevadega peaks muutuma igapäevaseks asjaks, kusjuures on olemas eeldused et veesõidukid leiaks sildumiskohad Vasknarvast Lohusuuni. Edukalt saab arendada veesuusatamist ja on olemas kõik eeldused , et kujundada piirkond purjespordi keskuseks.

Arvestades rekreatsiooni osatähtsuse kasvu maakonnas, vajavad Peipsi põhjakalda turismi-eeldused senisest suuremat kasutamist.

10.1 Puhkealade avalik kasutus

Peipsi põhjakalda populaarseim *kuldse liiva*, luidete ja põõsarindeta männimetsaga kaetud rannalõik asub Kauksis. 2000. aasta suvel avati siin esimene avalik rannaala Ida-Virumaal, mida külastab hinnanguliselt ca 120 000 külastajat aastas. Endiselt töötab Kauksi kämping (uuema nimega puhkeküla). Kauksist algab Vasknarvani ulatuv Eesti pikim pidev liivarand (ca 30 km).

Joonis 27. Kauksi supelrand

Mitmeid Peipsi põhjakaldal kasvavaid metsi majandab Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). RMK pakub riigimetsades aktiivseid puhkusevõimalusi ja on selleks valmistanud ette vastavad puhkealad. Koostööd tehakse loodusmatku korraldavate ja aktiivseid puhkusevõimalusi pakkuvate ettevõtetega. Põhimõtteid, mis annavad puhkealade kasutamisel sisu mõistele "säästlik" ehk "pidev, ühtlane ja mitmekülgne" koondab *puhkemajanduse hea tava*[13]. Alade kasutuskoormust piiratakse eeskirjadega, alade tsoneerimisega, inimeste tegevuste ja liikumise juhtimisega. Mõju looduskeskkonnale ei sõltu enamasti mitte niivõrd külastajate arvust, kui külastusviisist ja külastajate käitumisest.

Kauksi oja läänekaldal asub Eesti suurim väljaehitatud RMK puhkeala (autoga pääseb alale Tartu maanteelt). Kaunis parkmetsas kulgeva ringtee ääres paikneb hajusalt 50 lõkkekohta, 10 katusealust, 3 kaevu, 4 kuivkäimlat ja vaateplatvorm. Parkla mahutab 30-40 autot ja parkimistaskud lisaks 40-50 autot.

A.

B.

Joonis 28. A. RMK puhkekohad, B. RMK Kauksi rannametsa telkimisala

13 http://wwwold.rmk.ee/pages.php3/0101020501

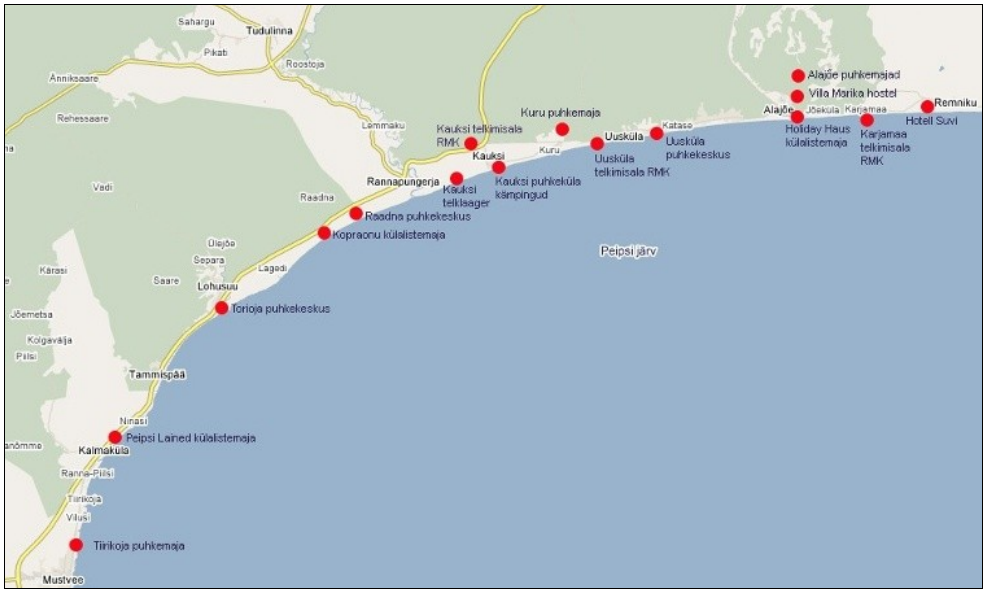

Joonis 29. Peipsiäärsed puhkekohad ja -asutused[14]

Kõiki õigusi ja kohustusi, mis seovad inimest loodusega, nimetatakse kokkuvõtvalt igaüheõiguseks. Igaüheõigus tagab kõigile võimaluse viibida looduses ja kasutada loodusande, kaitstes samal ajal nii loodust kui ka omandit. Igaühe õigusega kaasneb igaühe vastutus. Tahtlikult või tahtmatult tekitatud kahju tuleb hüvitada.

Eestis on kõikjal, loodus- ja kultuurmaastikul, sõltumata maa omandivormist, lubatud liikuda jalgsi, jalgrattal, suuskadel, paadiga või ratsa. Maastikel viibimine lühiajaliseks puhkamiseks, päevitamiseks, suplemiseks, loodusandide korjamiseks, kalastamiseks, paadi ankurdamiseks või randumiseks on lubatud samades kohtades ning samadel tingimustel kui maastikul liikuminegi. Riigimetsas liikumine on lubatud kõigile. Riigimetsas võib ööbida ja süüdata lõket tähistatud ning selleks ettevalmistatud kohas.

Eramaal võib liikuda päikesetõusust kuni loojanguni, kui sellega ei tekitata kahju maaomanikule või valdajale. Kui eramaa on tarastatud või liikumist keelava tähistusega, siis on selle läbimiseks vajalik omaniku luba. Maaomanik peab võimaldama jalgsi juurdepääsu muuhulgas ka supluskohtadele. Maaomanikud või valdajad ei või keelata liikumist avalikel ja avalikuks kasutamiseks määratud maadel, teedel ja veekogudel, samuti jääl ning kallasrajal. Talvel võib jääl liikumist keelata või reguleerida Päästeamet.

Kõikidel avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel on igaühele kasutamiseks avatud kuni 4 m laiused kallasrajad. Kallasrada võib ulatuda laevatatava veekogu ääres kuni 10 m kaugusele veepiirist. Kui kallasrada on üle ujutatud, siis on kallasrajaks 2 m laiune kaldariba. Omanik ei tohi seda sulgeda isegi siis, kui eramaa on tarastatud või liikumiskeeluga tähistatud. Kallasradadel paiknevatel karja- ja muudel aedadel peavad olema väravad. Avalikus kasutuses ei ole ühe maaomaniku maal tervikuna paiknev umbjärv või mitme maaomaniku maadel paiknevad viiest hektarist väiksemad järved, samuti ojad ja magistraalkraavid, mille vesikonna suurus on alla 25 m^2. Sellistel veekogudel ei ole igaühele avatud kallasrada ja ka veekogul liikumiseks on vaja maaomaniku või muu maavaldaja luba. Igaühel on õigus avalikul või avalikuks kasutamiseks määratud veekogul, sh mitme maaomaniku või

14 allikas http://www.peipsiveere.ee/idaviru.php

valdajaga vooluveekogul kalastada ühe lihtkäsiõngega. Eraveekogul võib kalastada veekogu omaniku loal. Teiste kalapüügivahenditega kalastamine on lubatud kalastajakaardiga ja järgides seadusega sätestatud korda.

A.

B.

Joonis 30. Eramaad tähistavad sildid ja piirded tõkestavad sageli tee randa

Joonis 31. Eramaal liikumiseks on vaja maaomaniku luba

10.1.1 ALAJÕE VALD

Enamus Vasknarva küla rannast ja suur osa Smolnitsa küla rannast jääb Smolnitsa maastikukaitseala piiridesse, mis alates Smolnitsa kraavist ca 6,8 km ulatuses idasuunas jääb Jõhvi-Vasknarva maantee ja Peipsi veepiiri vahelisele alale. Vasknarva külasse jääb maastikukaitseala piiranguvöönd, Smolnitsa külasse ja osaliselt Vasknarva külasse maastikukaitseala sihtkaitsevöönd. Enamus kaitseala metsadest on RMK Permisküla metskonna majandada. Liikumine rannal toimub vastavalt kaitseala kaitse-eeskirjale. Lisaks kaitseala riigimetsale asuvad Alajõe vallas riigimetsad rannal lisaks Smolnitsa ja Remniku külas (Permisküla metskond); Karjamaa külas (Alajõe metskond); Uusküla külas (Iisaku metskond).

Maid, mis katastriüksustena ei kajastu ja mis on suures osas riigi reservmaa piiriettepanekuga (seisuga 01.2010), on Vasknarva külas maastikukaitseala ja Narva jõe lähte vahelisel rannalõigul (Vasknarva muulide ümbrus); Smolnitsa, Remniku, Karjamaa ja Uusküla küla rannaalal. Praktiliselt kogu Katase küla ja Alajõe küla rannariba ei kajastu katastris ehk on konkreetse omanikuta. Rannale juurdepääs ja ka avalike juurdepääsude rajamise võimalused on siiski paljudel juhtudel komplitseeritud. Näiteks Katase küla halduspiiridesse jäävast rannast on ca 3,7 km pikkune riba (vt joonis 32 punase diagonaalviirutusega ala) riigi-reservmaa ettepanekuga (AT031106213), kuid randa ja maanteed eraldab pidev eramaade viirg, mis muudab rannariba võimaliku kasutuselevõtu keerukaks ja kulukaks. Avalik juurde-pääs rannale on võimalik läbi riigimetsade ja üldkasutatavate maade ning juhul kui omavalitsus on määranud eramaade koosseisus olevaid teid avalikuks kasutamiseks.

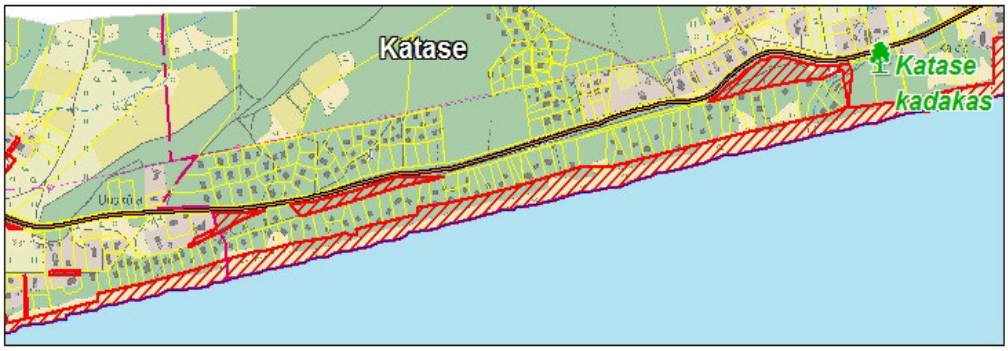

Joonis 32. Katase küla rannaala

Avalikult kasutatavate juurdepääsude edaspidiseks kavandamiseks saab omavalitsus läbi planeeringute teha ettepanekuid jätkuvalt riigi omandis olevate maade munitsipaalomandisse taotlemiseks, et arendada puhkealasid rannal ja ehitada välja vajalikke infrastruktuure.

- Supluskohad: Uusküla, Katase, Karjamaa, Remniku, Smolnitsa ja Vasknarva (Aastaks 2011 on kavas rajada/arendada supluskohti Alajõel, Karjamaal, Uuskülas ja Vasknarvas);
- Uusküla telkimisala (RMK): 35 telkimis- ja lõkketegemise kohta, kuivkäimla, 2 kaevu, infotahvel;
- Karjamaa telkimisala (RMK): 8 lõkkekohta, 1 kuivkäimla, kaev, 7 katusealust. Sobib kokkutulekute korraldamiseks, mahutab 150 inimest.
- Remniku õppe- ja puhkekeskus: suunatud lastele ja peredele, võimalik korraldada üritusi kuni 1500-le inimesele. On võimalik puhata sportides ja matkates, ujuda järves, mängida jalg-, korv-, sulg- ja võrkpalli.
- Alajõe luited on kuni 20 m kõrgused.

10.1.2 IISAKU VALD

Iisaku vallas asub riigimets rannal Kuru külas (Iisaku metskond), kuhu juurdepääs maanteelt on võimalik ainult läbi eramaade. Kauksi küla rand jääb tervikuna Ojataguse maaüksusele (22401:004:0713), mis Iisaku Vallavalitsuse otsusega (04.11.2008. a) on jäetud riigi omandisse.

- Kauksi looduskeskus asub Peipsi järve ääres ja on Peipsi põhjaranniku puhkeala keksuseks. Looduskeskuse hoones on teabepunkt, büroo, õppeklass, köök ja ekspositsioonisaal. Hoones on ka kolm tuba, kokku 35 voodikohaga, köök, pesemis- ja tualettruum ning laoruum. Õuealal on võimalik telkida ja harrastada erinevat tüüpi õppe- ja mängulist tegevust. Kõrvalhoones on tualetid, väike tuba toidu-valmistamiseks ning metsatuba, kus vihmase ilma puhulon võimalik einestada või viia läbi õppetegevust.
- Kauksi supelrand: supelranna pikkuseks on 400 meetrit ja laiuseks 20 meetrit. Rand läheb üle metsaga kaetud alaks. Kauksi rand on ainus vetelpäästega supelrand koos parkla, rannavolle- ja korvpalliväljaku, laste ronimisvahendite, kioski ning dušši ja käimlatega. Rannas on olemas riietuskabiinid ja prügikastid ning mitmed väiksemad konteinerid, mida tühjendatakse regulaarselt. Suvel saab rannas üürida paate ja vesivelosid. Suplemiseks ja ujumiseks kasutatav järve osa on tähistatud poidega. Supluskohas on veesõidukitega liiklemine keelatud.
- Kauksi telkimisala (RMK). Alal on 50 lõkkekohta , 10 katusealust, 3 kaevu , 3 kuivkäimlat, 2 võrkpalliplatsi rannas. Kokkutulekute pidamise võimalus;
- Kauksi rannametsa telkimisala (RMK). Avaliku ranna vahetus läheduses. Alal on lava, elekter, vesitualett, kuivkäimla. Võimalik kasutada pinke ja laudu.
- *Kauksi-Oja matkarada* (RMK): Kauksi oja sängi ümber kulgeb viitadega tähistatud matkarada (punakollasetriibulised postid), mille täispikkus on 3,6 km. Algus Kauksi looduskeskuse juures, võimalik on rajale minna ka Kauksi telkimisala poolt. Rajale jääb 2 silda, kuivkäimla, puhkekoht, rajakirjeldus infoviitadel. Rada tutvustab palumetsa kooslust, taimi, linde ja puuseeni. Kauksi oja kallastel on hästi vaadeldav luidete läbilõige ja oja orgu jääv taimekooslus. Soostuvates vanades ojakäärudes võib näha madalsoo taimi. Rajal leidub peaaegu kõiki Eestis looduslikult kasvavaid puuliike.
- *Kauksi-Rannapungerja ehk Luite matkarada* (RMK): Algus Kauksi looduskeskuse juures, pikkus 8 km. Raja esimene ots kulgeb mööda Kauksi-Oja õpperaja märgistust Kauksi ojani. Järveäärsete luidete juures rajatähiseid ei ole: tuleb liikuda Kauksi puhkeala teel pikki Peipsi põhjakallast lääne poole. Puhkeala väljaspool aitavad suunda hoida kollasetriibulised postid, mis juhatavad matkaraja kaugemasse otsa Rannapungerja jõesuudmeni. Tagasitee kulgeb mööda liivast järvekallast Kauksi avaliku rannani, kus saab telkida, ujuda, piknikku pidada või niisama puhata. Rada tutvustab Peipsi järve, Rannapungerja jõge, luiteid ja luitekooslusi. Rajale jäävad luited tõusevad kohati kuni kaheksa meetrit üle Peipsi järvepinna.

10.1.3 TUDULINNA VALD

Rannapungerja küla rand jääb idapool Rannapungerja jõge riigimetsa maale (Iisaku metskond), mis ulatub Jõhvi-Tartu-Valga maanteeni. Maantee ja Peipsi järve vahelisel alal Rannapungerja jõest läänepool asub Järvevälja maastikukaitseala (piiranguvöönd). Tegevusi kaitseala piirides reguleerib kaitseala kaitse-eeskiri. Kaitseala metsi majandab Iisaku metskond. Eramaad on koondunud jõe kallastele.

- Rannapungerja lõkkekoht (RMK): Rannapungerja jõe suudmealal on maastikul jälgitavad II maailmasõja aegsed kaevikud.

10.1.4 LOHUSUU VALD

Raadna külas asub Avinurme metskonna majandatav mets Jõhvi-Tartu-Valga maanteest kuni Peipsi järve veepiirini. Riigimetsa sees on hajusalt üksikuid eramaid.

Lohusuu aleviku, Tammispää, Ninasi, Kalmaküla ja Vilusi rannaribad on tervikuna ilma kindla omanikuta ehk jätkuvalt riigi omandis. Vilusi küla Loode-Peipsi hoiualaga piirneval rannal asub riigi reservmaa piiriettepanekuga ala AT0512140054. Valdavalt on rannariba ja maantee vaheline ala täidetud eramaadega, mille vahele on siiski teatud vahemaade tagant jäetud nö vaba maa ja võimalik juurdepääs rannale. Juurdepääs rannale võib osutuda raskeks ka looduslike tingimuste (märgala, tihe roostik jms) tõttu.

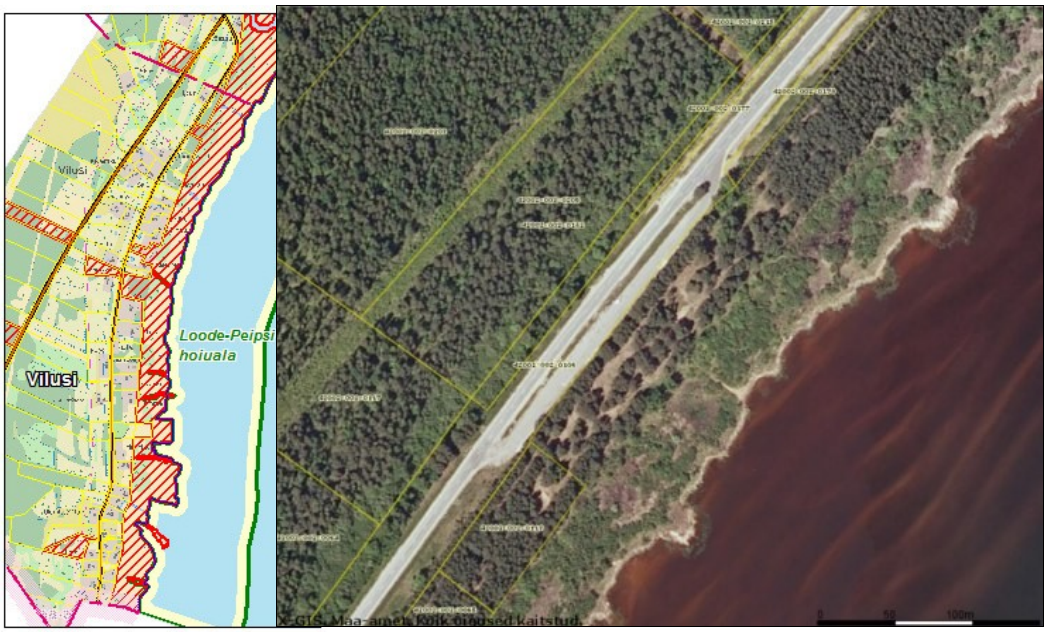

A. B.

Joonis 33. A. Punase viirutusega on tähistatud alad, mis on nö jätkuvalt riigi omandis, B. Puhkekoht Lohusuu alevikus Tammispää küla piiril (Maa-amet 2009), kus on tiheda roostiku tõttu raske rannale ligi pääseda

- Supluskohad: Tammispää ja Raadna;
- Järve ääres asub Tammispää küla piknikuplats- varikatusega lauad, grillvann, riietuskabiinid, kõlakoda, kiiged ja laste ronimispuud. Supelda saab endise Kõrgemäe poe vastas, kus on grillvanni ja katusega piknikulaud ning Peipsi põhjakalda kaart;
- Piilsi jõe suudmes asuv saareke meelitab ligi rohkesti kalamehi;
- Raadna oja suudme ümbruses asuv suvitusala: maantee eemaldub rannast 500-700 m kaugusele, randa pääseb juba peamiselt suvilatest koosneval Lagedil;
- Raadna telkimisala (RMK): on 22 lõkkekohta, 10 katusealust, 3 kuivkäimlat, 2 kaevu. Sobib kokkutulekute korraldamiseks, mahutab 200 inimest.

11 VARASEMAD PLANEERINGUD JA KAVAD

11.1 Koostatud arengukavad ja kehtestatud planeeringud

1. *Eesti sisevete arengukontseptsioon*, 2008. Veeteede Amet. Tallinn;
2. Projekt *Peipsi veetee. Veeturismi arengukava aastateks 2005 – 2010*, 2005;
3. *Eesti kalanduse strateegia 2007 – 2013*. 2007. EV Põllumajandusministeerium;
4. *Peipsi kalanduse arengukava 2005 – 2009*. 2004. Peipsi Alamvesikonna Kalurite Liit;
5. MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu *Peipsi kalanduspiirkonna strateegia* 2009 – 2013;
6. Ida–Viru maakonnaplaneering, 1998. Ida-Viru Maavalitsus / OÜ Maaplaneeringud. Kehtestatud 1999;
7. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering *Ida-Virumaa asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused*, 2003. Ida-Viru Maavalitsus. Kehtestatud Ida-Viru maavanema 11.07.2003. a korraldusega nr 130;
8. *Ida-Viru maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneering*, 2008. Ida-Viru Maavalitsus. Kehtestatud Ida-Viru maavanema 18.02.2009. a korraldusega nr 56;
9. *Põhja-Eesti turismi arengukava* 2015, 2006. Turismimaailm OÜ.
10. Ida-Virumaa turismi arengukava aastateks 2007 – 2013. 2006. Ida-Viru Maavalitsus / Norman Konsultatsioonid OÜ.
11. Ida-Virumaa turismi arengukava aastateks 2007 – 2013. Tegevuskava 2009+. 2008. Ida-Viru Maavalitsus.
12. *Ida-Viru maakonna arengukava 2004+*. 2004. Ida-Viru Maavalitsus. Kehtestatud Ida-Viru maavanema 17.05.2004. a korraldusega nr 107;
13. *Ida-Virumaa arengustrateegia 2005 – 2013*. 2005. Ida-Viru Maavalitsus/Siseministeerium.

11.1.1 ALAJÕE VALD

1. Alajõe valla arengukava 2004 – 2007;
2. Volikogu 22.01.2004.a. määruse nr. 1 Alajõe valla arengukava kinnitamine aastateks 2004-2007 muutmine;
3. Alajõe valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava aastateks 2008-2020 (Inseneritööd OÜ, 2008)

11.1.2 IISAKU VALD

1. Iisaku valla üldplaneering. 2008. Kehtestatud Vallavolikogu 24. aprilli 2008. a määrusega nr 8.
2. Iisaku valla arengukava 2008 – 2011;
3. Iisaku Vallavolikogu 26. märtsi 2009.a määrus nr 7 *30.10.2008. a määruse nr 20 Iisaku valla arengukava aastateks 2008-2011 muutmine*
4. Kauksi ranna-ala turismitoote väljaarendamise teostatavus- ja tasuvusanalüüs, 2008. Cumulus Consulting OÜ, Alutaguse Matkaklubi MTÜ.

11.1.3 TUDULINNA VALD

1. Tudulinna valla üldplaneering. Kehtestatud vallavolikogu 29.augusti 2000.a. määrusega nr. 17;
2. Tudulinna valla arengukava 2004-2015. Kinnitatud Tudulinna Vallavolikogu 24.märtsi 2004.a. määrusega nr. 4. Pikendatud Tudulinna Vallavolikogu 13.septembri 2006.a. otsusega nr. 23. Täiendatud ja parandatud Tudulinna Vallavolikogu 26.mai 2008.a. määrusega nr. 5.
3. Lemmaku ja Rannapungerja küla arengukava 2003 – 2008 – 2015. Koostajad: Lemmaku ja rannapungerja küla elanikud ja puhkajad; Mölder, T.; Minhof, M.; Kangur, I.; Toommägi, T.; Kruglov, A.

11.1.4 LOHUSUU VALD

Lohusuu valla arengukava 2007 - 2013

KASUTATATUD MATERJALID

Alajõe valla arengukava 2004 – 2007. http://www.alajoevv.ee/index.php?sect=45

Alajõe valla arengukava kinnitamine aastateks 2004-2007 muutmine. 2008. Vallavolikogu 31.01.2008. a määrus nr 3.

Alajõe valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava aastateks 2008-2020. 2008. Inseneritööd OÜ.

Avalikult kasutatavate veekogude nimekirja kinnitamine. Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 18. 07. 1996. a määrusega nr 191. RT I 1997, 73, 1205; 2000, 80, 513; 2002, 42, 269; 105, 619; 2003, 85, 576.

Eesti kalanduse strateegia 2007 – 2013. 2006. EV Põllumajandusministeerium. http://www.agri.ee/strateegilised-dokumendid-2

Eesti sisevete arengukontseptsioon. 2008. Veeteede Amet. Tallin. http://www.mkm.ee/public/Eesti_siseveetee_arengukontseptsioon.pdf

Erelt, Pekka 2005. Mererahva laevaliinid. Eesti Ekspress, 24. märts (http://www.ekspress.ee/viewdoc/121843C5C2401C52C2256FCC0030F479).

Ida-Virumaa arengustrateegia 2005 – 2013. 2005. Ida-Viru Maavalitsus/Siseministeerium http://www.ida-virumaa.ee/index.php?lang=est&section=3&sub=3

Ida-Viru maakonna arengukava 2004+. 2004. Ida-Viru Maavalitsus.

Ida–Viru maakonnaplaneering, 1998. Ida-Viru Maavalitsus / OÜ Maaplaneeringud. http://www.ivmv.ee/index.php?lang=est&sid=1249450183

Ida-Virumaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused.* 2003. Ida-Viru Maavalitsus. http://www.ivmv.ee/index.php?lang=est&sid=1249450183

Ida-Viru maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneering, 2008. Ida-Viru Maavalitsus. http://www.ivmv.ee/index.php?lang=est&sid=1249450183

Ida-Virumaa ja Lõuna-Eesti ettevõtluse toetamise strateegiad. Lõpparuanne. 2003. Phare 2000 ESC. Koostajad: Inscape Koolitus OÜ; Leimann, J.; Noorkõiv, R.; Raagmaa, G. http://www.valgamaa.ee/DesktopDefault.aspx?code=0,1,59,22222227

Ida-Virumaa turismi arengukava aastateks 2007 – 2013. Tegevuskava 2009+. 2008. Ida-Viru Maavalitsus.

Iisaku valla üldplaneering. 2008. http://www.iisakuvv.ee/index.php?tid=sHudhHTXk7aULaKRYXhuhHY8OTkoRxlhHYd6k8KR

Iisaku valla arengukava 2008 – 2011. http://www.iisakuvv.ee/index.php?tid=sHudhgOdzRsfzUpjXXu7ZKhjUKpfRf7ZLau8fTU.

Iisaku Vallavolikogu 26. märtsi 2009.a määrus nr 7 30.10.2008. a määruse nr 20 Iisaku valla

arengukava aastateks 2008-2011 muutmine

Kalanduspiirkondade säästev areng. Käsiraamat kalanduse tegevusgruppidele. 2008. Raagmaa, G., Maasik, J., Habakukk, K. Põllumajandusministeerium. http://www.agri.ee/public/kalanduspiirkondade_kasiraamat.pdf

Kauksi ranna-ala turismitoote väljaarendamise teostatavus- ja tasuvusanalüüs, 2008. Cumulus Consulting OÜ, Alutaguse Matkaklubi MTÜ. http://www.cumulus.ee/uploads_folder/fck_ed_files/file/Portfolio_Cumulus_oktoober%202009.pdf

Kauksi ranna suplusvee profiil. 2009. Tervisekaitseinspektsioon. http://www.terviseamet.ee/et/keskkonnatervis/vesi/suplusvesi/suplusvee-profiilid.html

Koormustaluvuse hindamise metoodika kaitsealadel seoses nende rekreatiivse kasutamisega. 2009. Koostajad Hurt, E.; Karoles, K.; Maran, K.; Sepp, K.; Vendla, V. Eesti Maaülikool.

Lemmaku ja Rannapungerja küla arengukava 2003 – 2008 – 2015. Koostajad: Lemmaku ja rannapungerja küla elanikud ja puhkajad; Mölder, T.; Minhof, M.; Kangur, I.; Toommägi, T.; Kruglov, A. http://www.tudulinnavv.ee/

Loode-Peipsi hoiuala kaitsekorralduskava 2009-2018. 2009. MTÜ Taevasikk. Tartu. http://www.alatskivi.ee/files/doc/Loode-Peipsi%20Kaitsekorralduskava%202009-2018.pdf

Lohusuu valla arengukava 2007 – 2013. http://www.el.aru.ee/

Maa-ameti geoportaal. http://geoportaal.maaamet.ee/

Mereleksikon. 1996. Toimetuskolleegium H. Gustavson; A. Kask; R. Kurgo jt. Juhtivtoimetaja O. Luhaveer. Eesti Entsüklopeediakirjastus. Tallinn.

Meresõiduohutuse seadus. Vastu võetud 12.12.2001. a seadusega (RT I 2002, 1,1), jõustunud 1.01.2003.a (RT I 2002, 61, 375; 63, 387; 2003, 88, 591; 88 594; 2004, 24, 164; 46, 331; 2005, 31, 229; 57, 451; 2006, 21, 162; 2008, 47, 263; 2009, 29, 175; 37, 251; 49, 331; 46, 342). https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13227218

MTÜ Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu Peipsi kalanduspiirkonna strateegia 2009 – 2013. 2008. http://www.pkak.ee/

Narva jõe ja veehoidla hüdrobioloogiline uurimine. 2009. KIK-i veekaitse programmi projekt nr 49 2008. aasta uuringute aruanne. Vastutav täitja ja aruande koostaja Arvo Tuvikene. Eesti Maaülikooli Limnoloogiakeskus. http://www.limnos.ee/

Peipsi. 1999. Toimetanud Pihu, E.; Raukas, A. Keskkonnaministeeriumi Info- ja tehnokeskus. Tallinn.

Peipsi. 2008. Teadustoimetajad Haberman, J.; Raukas, A. Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut. Kirjastus Eesti Loodusfoto,Tartu.

Peipsi kalanduse arengukava 2005 – 2009. 2004. Peipsi Alamvesikonna Kalurite Liit. http://www.kalaliit.ee/?structure=006001&content=57&SID=c3bc4018104cf1dded4d2191a1f69825

Põhja-Eesti turismi arengukava 2015, 2006. Turismimaailm OÜ. www.virumaa.info/.../pohja-eesti_turismi_arengukava_2015.pdf

RMK arengukava 2009-2012. http://wwweng.rmk.ee/files/RMK_arengukava2009_2012.pdf?PHPSESSID=4967e4cc49cb0d0e0cf4d4b3f067fc27

RMK koduleht http://www.rmk.ee/

Rooväli, K. 2009. Merelinn, mis vaatab merd vaid kaldalt. Artikkel Tallinna Postimees 03.12.2009. http://www.tallinnapostimees.ee/?id=196249

Strateegilise arengukava „Eesti merenduspoliitika“ koostamise ettepanek. 2009. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. http://www.valitsus.ee/?id=5884

Suureneva veetranspordi mõju Peipsi veekeskkonnale ja ökoloogilisele seisundile. 2005. Projekt Peipsi veeteed. Koostanud Külli Kangur ja Andu Kangur. EPMÜ Põllumajandus- ja keskkonnainstituut, Tartu. http://www.ctc.ee/index.php?menu_id=577&lang_id=1

Tudulinna valla arengukava 2004-2015. 2004. http://www.tudulinnavv.ee/index.php?tid=lRsJYih769OYjhlkXXu7LoHOLJjjj8RTppHsKOl8

Tudulinna valla üldplaneering. 2000. http://www.tudulinnavv.ee/index.php?tid=kjsJYilj8f7IlTUULj7XoJihuxau888KRlxgJd6k8h

Veesõidukid veeturismi vajaduseks Emajõel ja Peipsi järvel. 2005. Tartu.

Veeteede Ameti koduleht. http://www.vta.ee/atp/

Veeturismi arengukava aastateks 2005 – 2010. Projekt Peipsi veetee. 2005. http://www.ctc.ee/pub/peipsiaruanne_lyhike.doc.

Õiguslikud alused ja looduskaitselised piirangud Peipsi sadamate arendamisel lähtudes projektis "Peipsi veetee" kavandatud turismimarsruutidest. 2005. Töö teostaja Kadri Allsaar. http://www.ctc.ee/pub/Oiguslikud_alused_ja_looduskaitselised_piirangud.doc.

KAITSTAVAD ALAD JA OBJEKTID:

seisuga 22.10.2009. - "EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister): KeM Info- ja Tehnokeskus".

Kultuurimälestised seisuga 15.10.2009 – Muinsuskaitseamet.

LISAD